

ÚJKELET

..... Izraeli magyar nyelvű független lap

#FollowMe

Nimrod Dagan
az influenszer jelenségről

Madonna most Madame X

Szeiner Kristóf, a 36 éve
megkerülhetetlen személyiségről

Színházi áldás

Ezra Dagan tanúságtétele

„Köszönöm, német barátom!”

Schnapp Lea a jóvátételről

Netta nélkül soha!

Öntudat és irónia Silló Sándortól

„Family-kártyád van?”

Bútortúra Korányi Eszterrel

אוי קלט

עיתון ישראלי עצמאי בשפה ההונגרית

Kedves Olvasóink!

Jelen lapszámunk témája a Nő – így, nagy kezdőbetűvel, mert fontos téma ez a maga hét-köznapiságában. Miközben mi sem természetesebb annál, hogy az Új Kelet fotósa, tördelője, korrektora és főszerkesztője mind nők. Ez nem tesz hozzá a lap minőségéhez, le sem von belőle, sőt nem is lényeges – szerintünk. A nemek közti egyenjogúság politikai, gazdasági, személyes és társadalmi szintű megvalósítását nem célnak tekintjük, hanem alapvetésnek. Ez a racionalista feminizmus. Gondolhatnánk, hogy Bruria, Rási lányai, a szüfrazsettek, Virginia Woolf, a Fal Női előkészítették a helyünket a társadalomban. De mit mondanak a statisztikák? Kevés a női munkakerő a high-techben, kevés (de annál hangosabb) nő képviseli politikai nézeteinket egyre radikalizálódó társadalmunkban. Izraelben is integrálásra szorulnak a nők, de ezt a feladatot leginkább nonprofit szervezetek látják el. Erről és más női témákról olvashatnak jelen lapszámunkban.

Az a Nimrod Dagan, aki a Habima színházban férfiként Gertrúdot játszotta a Hamletben, a befolyásolás legújabb jelenségéről, az Instagram influenszereiről ír. Minden idők legglóbiálisabb Madonna-rajongója, Steiner Kristóf, a Tel-Avivban rendezett Euro-

víziós Dalfesztivált elemzi; új kedves szerzőnk Budapestről Kiki Roller, aki szépirodalmi formában töpreng a női-családi dilemmákról; kultúra rovatunk szerzője, Korányi Eszter Jeruzsálemből, a szokásos programajánlóról publicisztikára váltott (ennek módfelett örülünk); örök haitai barátunk, Markovits Mária egy zsidó grafikus, Vadász Endre fametszetei után nyomoz és találja önök elé rendkívül izgalmasan; a tel-avivi magyar értelmiség zenei motorja, Silló Sándor a pop-klipok világába emeli az izraeli nőt. Elmaradhatatlan veterán íróink – az élen az 1965 óta az Új Kelet munkatársaként dolgozó Schnapp Leával – rendületlenül alkotnak, és mi hálásak vagyunk nekik. Komoly megtiszteltetés együtt dolgozni velük, és az Új Keletet valóban újként szerkeszteni, közreadni.

Fantasztikus vagy te, Pista! – írtam Bedő J. István olvasószervezőnek, miután megszerkesztette az Ezra Daggannal, a Schindler listája film izraeli színészével készített interjúkat, elismerve ezzel talentumát, hogy úgy varázsolja megfelelő terjedelművé a hosszú nyúlt írásokat, hogy a szöveg nem csorbul, sőt gördülékeny-

EZT A LAPSZÁMOT A LAZÁRTÁNKKOR ELHUNYTT HELLER ÁGNES Z'L EMLÉKÉNEK AJÁNLUJUK

nyé válik. Erre csupán azt válaszolta: Ez olyanfajta dicséret (egyébként köszönöm, naná), mint amikor az ötven felé hajló nőnek azt mondják: „Milyen jól nézel ki!”, mire ez a válasz: „Na ja, de mennyivel több munkába van ez nekem...” – Valahogy így készül az Új Kelet. Láthatatlan munkával, rövid, írásos elismerésekkel, elemi természetességgel, egy racionalista feminista csapattal.

Jó olvasást, kellemes morfondírozást!

FOTÓ: GORDON ESZTER

Főszerkesztő: Vadász Éva (Tel-Aviv) **Vezető szerkesztő:** Steiner Kristóf (Tel-Aviv) **Olvasószervező:** Bedő J. István (Budapest) **Korrektor:** Sebő Anna (Tel-Aviv) **Képszerkesztő:** Salamon Sára (Tel-Aviv) **Tördelő:** Szász Julianna (Budapest) • **Szerzőink:** Arje Singer (Sidney), Avi Ben Giora (Bécs), Barukh (Beer Ora), Halmos Sándor (Debrecen), Kiki Roller (Budapest), Korányi Eszter (Jeruzsálem), Lévai György (Budapest), Markovits Mária (Haifa), Nimrod Dagan (Tel-Aviv), Pulitzer Maymon Krisztina (Yehud), Róna Éva (Kyriat Ono), Schnapp Lea (Jeruzsálem), Silló Sándor (Bat Yam), Somogyi Dóra (Budapest), Turcsányi Gabriella (Budapest), Radmila Markovic (Kishegyes) • **Email:** editor@ujkelet.com • **Új Kelet online:** www.ujkelet.com • **Ára:** 30 sékel Az Új Kelet újságot 1918-ban Kolozsváron Chaim Weissburg alapította • **Felelős kiadó:** Salamon Sára, Steiner Kristóf, Vadász Éva • **Hirdetés:** +972-54-472-7472 • **Információ a terjesztésről:** +972-50-528-8982 • **Nyomdai kivitelezés:** Hadfusz Hechadas Kft. • A szerkesztőség nem felel a hirdetések tartalmáért. A kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

#FollowMe – de mégis hova?

Nimrod Dagan

Nemrégiben óriás botrányt kavart Izrael-szerte, mikor egy híres modell és a tinik által bálványozott tévésztár rávetette magát egy épp most menő Instagram kihívásra: a feladat egy rúgással eltávolítani egy palack kupakját. Ő azonban a harmadik lábát használta hozzá...

Nem meglepő, hogy néhány órával később már égett az online tér, és pletykálapok tucatjai osztották meg a „hírt”, ám az influenszerrel együtt a közösségi médiát is kritizálni kezdték, mondván: mi lesz így a felnövekvő generációval. A srác nyilvánosan bocsánatot kért, a videót törölte az Insta oldaláról, az élet pedig visszatért a normális kerékvágásba... Már amennyire beszélhetünk normákról, ha a közösségi médiáról van szó.

Vajon meddig mehet el a média-szabályok újrainrásában egy social media sztár? A rádió hallgatórétege már egészen specifikus, a televízió is haldoklik. A műsorok a webre költöznek, a nagy produkciók nézettsége mélyen a kilencvenes évekbeli adatok alatt, a reklámcégek az influenszerek kegyeit keresik.

Kinek van igaza? A szülőnek, aki nem akarja, hogy a tizenéves gyerekek másfél órás sminkvideókból, új ruhákat kicsomagoló „dokumentumfilmekből” tanuljanak, vagy inkább az influenszereknek és Insta-felhasználóknak, akik szerint a közösségi média választási lehetőséget ad: a kupakleverős videók helyett akadhat ismeretterjesztő, inspiráló tartalmakra is, aki akar.

Jómagam öt éve vagyok az Instagramon. Sosem érdekelt az ak-

tuális trendek – az igazán híres influenszereket a bulvárból ismerem, a weben pedig nem másokat követek, inkább vizuális naplóba öntöm az életemet, színházi szerepeimtől az utazásaimig.

Ugyanakkor ha nem volna Instagram, lehetetlen volna elképzelni, hogy követők százai nézzék, mit ebédelek. Hogy itt álljanak velem szemben, időnként valaki megjegyezze: „Hmmm, ez finomnak néz ki”, vagy csak bekiabáljon: „Imádlak!” Talán mert a valódi világban nem szerez senki támogatókat azáltal, hogy szélesre tárja az ajtaját, legfeljebb bolondnak nézik. Az Insta viszont más – minden rezdülésünk megmozgat valaki más, megnevetett, elgondolkodtat.

Amikor hetekkel ezelőtt megosztottam egy képet, amint a férjemmel meztelenül heverünk a tengerparton, hiába mutatott ugyanannyit a fotó, mint egy átlagos fürdőnadrágos kép a strandról, sokan nekem estek: figyeleméhes vagyok. Pedig csak azt akartam éreztetni: szabad vagyok és boldog. Olyan sokan kutatjuk a boldogság forrását on- és offline, miért ne mutathatnám meg: semmi más nem választ el tőle, mint a saját döntésünk.

Te döntöd el, kit követsz – ahogy

azt is, mit kommentelsz, mit osztasz meg. Ahogyan a gyorskaja nem teszi rosszabbá az étkezést, ahogyan a rossz minőségű bor nem degradálja a borászat iránti szenvedélyt, egy oktan influenszer sem ok arra, hogy örökre leírjuk a social media relevanciáját. ■

Édes négyes – 4 izraeli infuenszer, akikkel tele van a... sajtó

@annazak12 – Anna több mint egymillió követőjének tátog a kedvenc számaira, ezzel még Bar Refaelit is megelőzte a legértékesebb Insta-celebek listáján.

@AvitalCohen5 – fitesszmodell. A lányokat egészséges életmódra inspirálja, de – egyesek szerint – irreális testképet népszerűsít és az önsanyargatást dicsóítja.

@TaliaSutra – Izrael legmenőbb jógalánya (közel félmillió követő) bizonyítja: az influenszerkedés fittségre és kiegyensúlyozottságra is ösztönözhet.

@BarakShamir – modellként vált híressé, mostanra gyönyörű barátnőjével álompárként ünneplik őket, és persze minden tini olyan kapcsolatot (és frizurát) akar, mint az övé.

FOTÓ: INSTAGRAM

A világ leghíresebb kortárs művésznője – Madonna

Steiner Kristóf

„Én leszek az iszlám, ha az iszlámot gyűlölik, én leszek Izrael, ha azt bebörtönzik” – éneklí Madonna új albumán, ezek után pedig már nem is olyan meglepő, hogy palesztin és izraeli zászlóval köszöntötte a tel-avivi Eurovíziót... Meg persze, ahogy az lenni szokott, egy kis botránnyal... „Nem hamis kicsit?” – kérdezte az Új Kelet főszerkesztője, amikor az Izraelben rendezett Eurovíziós dalfesztiválon a sajtósátorban élőben csodáltuk a pop királynőjét, én meg csak annyit mondtam: „Nem tudom, sosem a hangjáért szerettem.” De akkor miért is?

Popkult

1982-ben születtem. Madonna ekkor már igazi New Yorker volt – néhány évvel korábban érkezett meg pár dollárral a zsebében, és bevallotta a Meki szemeteséből halászta ki a maradék sültkrumplit, mert inkább Martha Graham, a legendás koreográfus táncóráira költötte a pénzét. A legtöbben hatalmas álmokkal érkeznek meg New Yorkba – vagy egy új élet bármely színterére –, amitől friss kezdetet és gyors sikert remélnek, de a legtöbben hamar megpördülnek maguk körül, és vagy visszaszaladnak a kényelem ketrecébe, vagy tovább hajtják az utolérhetetlen sikert, akárhol legyen is az. Születésem évében debütált az Everybody című szám – a legesleges Madonna-szerzemény –, ami hivatalos kislemez formában jelent meg.

Én kinyitottam a szemem, ő pedig éppen megszületett underground művész volt, aki punk rockból, táncanoncból, kezdő színésznőcskéből, bajkeverő hulligánból lett – ikon: „a” Madonna. Mire a fületem is kinyitottam, már javában dőlt a rádióból a Like a Virgin, és mire magtanultam beszélni, az egész világ a La Isla Bonitára salsázott. Mikor életemben először mehettem diszkóba, mindenki az ő himnuszára Vogue-ingolt, és mire saját (homo)szexualitását felfedező kamasz lettem, ő már rég az LMBTQ+ emberekért kampányolt – szegyetlenül feszes alsóneműkben, rendszeresen elmerészkedve a tettelegesség határáig, a közönségét a társadalmi konvenciók ütköztetésére provokálva.

És ha már a tabuknál, a szexnél, illetve a feszes bugyiknál tartunk: nem tudok elnézést kérni érte, hogy teljes mellszélességgel támogatom az önkifejezést, különösen akkor, ha alapjában véve egy értelmetlenül prűd társadalomban élünk. Ma már észre sem vesszük, hogy egy átlagos tusfürdőreklám, egy wellness hoteleket bemutató magazin, vagy egy aktuális sztárocskától kislányoknak címzett videóklip telis-tele van olyan elemekkel, amiért a nyolcvanas évek végén Madonnát a konzervatívok és több egyház egyként kívánták a pokolra.

Nem, természetesen nem erőltetném rá senkire, hogy öltözködjön úgy, mint Madonna. Mesészépnek és önazonosnak látom a nála tízessel idősebb Susan Sarandont is. De ahogyan fontosnak tartom, hogy az

utóbbi megmutassa a nőknek: hetven felett is lehet csinos, elegáns, dögös színésznőnek maradni, az előbbinek is fontos küldetése, hogy bizonyítsa: senkinek nem kötelező személyiséget változtatni azért, mert mások szerint jobban illene a korához egy tőle idegen viselkedésminta. Nagyon jól teszi, hogy éli az életét – akkora fenékkal, amekkorára neki tetszik, annyi idős, és annyi szeretővel, amennyire vágyakozik, és kapacitása van, és szíve joga, hogy a művészetében és magánéletében kabbalista vagy akár politikai elemeket jelenítsen meg. Mint ahogyan mindenkinek jogában áll egyáltalán nem hallgatni Madonnát.

Egy dolgot azonban nem lehet – ha az underground érában eltöltött éveket, és az első diákfilm-szereplést is beleszámítjuk, fél évszázada –: úgy tenni, mintha nem létezne. Mindent ő talált fel? Dehogyan: Madonna bevallotta és gyakran szerzett inspirációt Frida Kahlo, Tamara de Lempicka, Marlene Dietrich művészetéből. Neki van a legcsodálatosabb énekhangja a világon? Egyáltalán nem. Ő maga mesélte el egy interjúban, hogy amikor a Don't Cry for Me Argentinát rögzítették a stúdióban az Evitához, zokogva rohant ki a stúdióból, mert úgy érezte, képtelen kristálytisztán felénekelni a dalt. Virtuóz táncművész? Nem ki-mondottan, viszont úgy követi, azaz diktálja a koreográfiát, hogy arra a

másfél percre, amíg bedobja magát, ő tűnik a legjobb táncosnak a húszévesekből álló csapatban.

Néhány alkalommal személyesen találkozhattam vele: egyszer a Velencei Filmfesztivál sajtótájékoztatóján, ahol saját rendezését mutatta be, legutóbb pedig a londoni #MadonnaxMTV eseményen, ahol egy negyvenfős zártkörű vetítésen mutatta be legújabb videóklipjét, a Medellínt. Sosem kerültem remegő transzba, hogy előttem áll a megközelíthetetlen Madonna. Igaz, vitathatatlanul lehangoló a kisugárzása – néha röhögök is magamban, hogy semmisülnének meg egy másodperc töredéke alatt az öt pocskondiázó kritikusok, ha egyszer mellette állhatnának. De elsősorban a zéró megjátszás, a totális természetesség és mindenekfelett a maximális, őszinte elszántság jellemezte.

Hat gyerekkel, egyedülálló anyaként, a világ talán leghíresebb embereként, zenei producerekkel dolgozva új albumon, éjszaka forgatókönyvet körmölve, egy luxuskozmetikai céggel és egy lemezkiadóval a nevünk alatt, kókuszvízbe fektetett részvényekkel, Malawiban leányiskolát és gyermekkórházat építve, életünk vélhetően száznegyvenedik koreográfiáját begya-

korolni arra a dalra, amit harminc éve éneklünk – ez azért a legtöbünk kacifántos életénél komplikáltabbnak hangzik. Madonnát sokan számító popkult-kaméleonnak nevezik, valójában egyike azon kevés ismert embernek, akik látványosan és folyamatosan mernek változni és változtatni. Nemcsak frizurát vagy imidzset, de zenei stílust, társadalmi szerepvállalást, beleértve a magánéleti kudarcokat követő személyes metamorfózist is.

Hallgassuk végig legfrissebb lemezét, a Madame X-et, ami már a megjelenése hetében 62 ország slágerlistáján foglalta el az első helyet. Mert szenzációs, és mert nekünk, művészet- és popkult-fogyasztóknak lesz sokkal cikibb, ha egy újabb élő legendát cikizgetünk haláláig, majd posztumusz avatjuk szentté.

Madonna egyébként sem akart szent lenni. Ikon – annál inkább. Történeteket mesélő showgirl? Egészen biztosan. Ehhez pedig semmi más kritériumnak nem kell megfelelnie, csak hogy minden körülmények között ő legyen Madonna. Azt hiszem, hogy a „sosem érdekelt”, sőt a „sosem bírtam elviselni” klubbal is egyetértünk egy dologban (ha másban talán nem is): 1958. augusztus 16-óta makulátlanul teljesít. ■

KÉPEK: MADONNA.COM, @MADONNA INSTAGRAM, WIKIPEDIA

Barátok

Avi ben Giora

A kérdéses napig már csak alig néhány nap hiányzott. A feszültség a szokásosnál is nagyobb volt. Éva, a jegyese az előzetes terveknek megfelelően alig két napja utazott el. Nem kis utánjárásba került elintézni, hogy megkapja az annyira áhított, nyugatra szóló útlevelet. Mivel már külön élt a családjától, önálló személyként kezelték. Minden szempontból „lekádereztek”, megvizsgálták megbízhatóságát, és hogy mekkora veszteséget okozhat a jövőben, ha esetleg nem térne vissza a „szocialista paradicsomba”. Végül is az utazását akkor engedélyezték, amikor a vőlegényt is leellenőrizték.

Viktor a nyugati határon szolgált a magyar határőrség állományában, lassan másfél éve. A hatvanas évek eleje óta valamelyest enyhült a feszültség Ausztria és Magyarország közt. Viktort minden szempontból megbízhatónak találták, ezt régi gyerekkori barátja, Péter is igazolta. Miután mindkettőjükéről tudtak már mindent, kiadták a nyugati útlevelet Éva számára.

A hatóságok persze minden eshetőségre gondoltak, ha esetleg Éva mégsem térne vissza, akkor Viktor, illetve Éva szüleit tekintették biztosítéknak – rajtuk lehet majd számon kérni a nem kívánt fordulatokat.

Viktor az órájára pillantott. Még húsz perc, és Péterrel az oldalán el kell indulnia, hogy szolgálatba álljanak. A soproni határszélen a városból kivezető összes út ellenőrzés alatt állott. Valamennyi beletorkollott abba, amelyik közvetlenül a határállomáshoz vezetett. Ám a határállomástól körülbelül másfél kilométerre állt a határsáv sorompója: itt ellenőrizték az okmányokat. Csak azokat engedték tovább a határ felé, akiknek a papírjai rendben voltak.

Viktor és Péter felelt az átkelő pont biztonságáért. Ők ellenőrizték az utakat és veszély esetén ők riadóztatták az őrsöt. Pontosan tudták, mivel kell számolnia annak,

aki itt kísérelné meg a szökést. Civil persze szóba sem jöhetett, hiszen a határt végig szögesdrót és műszaki zár jelölte ki. Ennek működéséről csak a bennfentesek tudtak. Sőt! A teljes rendszert és annak hatástalanítását csak a magasabb beosztásúak ismerték. Ám kikapcsolni egyik a másik nélkül nem tudta volna.

Viktornak és Péternek kész terve volt. Azt találták ki, hogy a határállomáson a szolgálatban lévő tisztek közül valakit fegyverrel arra kényszerítenek, hogy engedje át őket a határ túloldalára. Erre pont alkalmas a gyér forgalmú este, azt kell kihasználni. A forgalom akkoriban egyébként sem volt nagy.

Minden simának tűnt. A megbeszélte időben nekivágtak a terepjáróval. A határállomáson egy másik autó várakozott kilépésre. Viktorék közvetlenül a sorompó előtt álltak meg. Úgy tűnt, senki sem vette észre őket. Kiszálltak a terepjáróból, a parancsnokság szomszédos épülete felé indultak. A bejárat előtt azonban váratlan dolog történt. Péter a géppisztolyt csőre töltötte, Viktor felé fordította, és arra kényszerítette, adja át a fegyverét.

Már várták őket, mivel Péter előzetesen tájékoztatta a feletteseit a szökés tervéről. Viktort gyors eljárással húsz év börtönre ítélték. Kévéssel a szabadulása után az ország átélte a rendszerváltozást. Mégsem kért útlevelet, maradt.

Aki beárulta, már réges-rég nem élt Magyarországon. Péter két évvel a történetek után szabályszerű útlevelettel hagyta el az országot, és Nyugat-Németországban telepedett le. ■

Találkozás a fekete királynővel

Arje Singer (Sydney)

Amikor gyerek voltam, akartam tanulni, de megakadályoztak. Kilencéves koromban a nácik elfoglalták szülőföldemet, és mint zsidót kivetkelték az iskolából. A felszabadulás után kapitalista fia lettem, és ezzel voltam megbélyegezve. Tizennégy éves koromban kiszöktem új hazámba, Izraelbe, ahol egy kibucban másodrendű tanuló lettem, szemben az ott született gyerekekkel.

Nagyon szomorú gyerekkor! Úgy hetvenéves koromig keményen dolgoztam a feleségemmel együtt, hogy Ausztráliában megteremtsem a megélhetésünket.

Ekkor határoztam el, hogy itt az ideje tanulni. Beiratkoztam a Darwin Egyetemre (CDU), és otthonról, Sydneyből a komputertanulással négy éven át küldtem be munkáimat a kreatív írás tanfolyamra.

Végre megjött a levél, hogy sikerrel lettem a vizsgát, és jöhetek Darwin városába átvenni az oklevelet. Hurrá! Az életem első oklevele!

Felöltöztettek fekete ruhába tetőtől talpig, bár Ausztráliában északon nagyon meleg van. Fejembe egy kalapot nyomtak, amilyen még sosem volt rajtam. Körülöttem fiatal egyetemisták, főleg csinos hölgyek foglaltak helyet. A bennszülött hölgy szomszédom röviden bemutatkozott:

- Damarrandy a nevem. Középkorú tanár leszek.
- Örvendek, én Arje vagyok, Izraelből jöttem, és könyveket fogok írni.
- Mit keres közöttünk egy ilyen idős úr? – kérdezte, miközben jól megnézett. Röviden elmeséltem neki.
- Amikor felhangzott az ausztrál himnusz, ő is felállt és énekelt, bár a sötétbőrű bennszülöttek közül sokan ülve maradtak. Aztán újra helyett foglaltunk.
- És miről írsz, Arje? – kérdezte Damarrandy.

– A megkülönböztetés ellen írok. Harcolok az emberi jogokért.

– Elszakítottak a nácik a szüleitől? Nem engedtek tanulni, mert zsidó vagy? Megkülönböztettek sárga csillaggal?

– Pont így történt, barátom – mosolyogtam.

– Úgy bántak veled, mint velünk a fehérek!

– Még rosszabbul. A népemből hatmilliót elgázostottak.

– Szóval most te a barátunk vagy.

– Sajnos nem vagyok eléggé beavatva a ti problémáitokba, de igen, a szívemben veletek vagyok!

– Úgy bántak velünk, mint veletek Európában.

– És most, hogy tanár leszel, hogyan fogod tanítani az ifjúságot? – kérdeztem.

Bennszülött barátnőm elgondolkozott: – A tanítás a legszebb hivatás. Azt fogom tanítani a fekete diákjaimnak, hogy ha látnak egy idős fehér embert, köszönjenek neki előre. Talán idővel a fehér gyerekek is így fognak viselkedni a mi öregeinkkel. Azt akarom, hogy az én osztályomban a fehér és fekete gyerekek megértsék egymást, táncoljanak együtt, énekeljenek közösen.

Aztán felálltunk, mentünk átvenni az oklevelet: fehérek és feketék egymás után. Kezet szorítottam a rektorral, és megígértem magamnak, hogy meg fogom írni első találkozásomat egy igazi fekete királynővel. ■

Tudta-e?

Izrael középiskoláinak emelt szintű matematikai érettségijét fele-fele arányban teszik le lányok és a fiúk, viszont a nők a high-tech munkaerőnek mindössze 24%-át alkotják. A Start-Up Nation Central (SNC) non-profit szervezet elemzése szerint a középiskolából kilépő nők nem jelentkeznek a műszaki és az információtechnológiai (IT) szakokra olyan számban, ami tükrözné a képességeiket. Ennek érdekében az SNC két programot fejlesztett ki és valósított meg: a CyberGirlz Club és a Jövő női. (Forrás: SNC)

A nők teste – meg a joguk hozzá

Kiki Roller

– Szerezz nekem egy nőgyógyászt!

Végre otthon! Belépek a lakásba és ezzel esik nekem. Merthogy terhes.

– De hát szeded az antibébit, nem?

– Leálltam.

– Valami baj van veled?

– Hízlal.

– Vigyáztunk volna... hogy mit eszel.

– Mindegy. Nem akarok meghízni.

– Most meg a gyerek hízlal majd.

– Hát nem hiszem. Elvetetem.

Na most egy pasinak épp elég nehéz felfognia, hogy gyereke lesz. A pasinak roppant egyszerű a gondolkodásmódjuk, a gyerek lehetősége csak valami távoli, ködös dolog, ami talán nincs is.

Ezt meg kell emésztennem, ráadásul rögtön megbombáztak ezzel az abortusszal, szóval hirtelen nem is tudtam, mit szóljak. Most akkor gyerekelem lesz, de már mintha nem is lenne. Pattogtak a neuronjaim, mint egy pingpongmeccsen.

– Jogom van a testemhez.

– Jogod van. Azért szólhattál volna.

– Nem gondoltam, hogy bekapom a legyet.

– De hát mégis... Szólhattál volna.

– Hát most szólok. Meg akarok szabadulni ettől az izétől.

– Mégis. Megbeszélhetnének.

– Nehogy már te mondd meg nekem, mit csináljak! Az én testem, az én döntésem!

– Eszedbe sem jutott, hogy megtarthatnánk?

– Minek? Hova? Ebbe a nyomorba?

Körülnéztem, és nem igazán értettem, milyen nyomorról beszél. Jó, ő megszokta Budán a rózsadombi villájukat, ez meg itt Pest, ami kicsit büdösebb Budánál, mert az élet az ilyen büdös, meg koszos, de legalább pezseg valami és lehet csatagolni, különben is olyan kevés dolog elég az ember boldogságához, és akkor mi kell még. És mindig is gyereket akartam. Sokat. De lehűtött.

– Ne erőltesd. Egy rendes kocsi sem telik. Ebbe a kis lakásba akarsz gyereket? Szó se lehet róla. Na nem! Találj egy orvost nekem!

Fel se fogtam igazán, és máris a nyakamba zúdult az új feladatcsomag: ezt csináljam, azt csináljam, találjak orvost, klinikát, és valami családi tanácsadásra is kötelező elmenni.

– Szóval gyereket várnak?

– Nem, kérem, pontosan ez a probléma, nem várunk gyereket, de jönne.

– És mi a baj ezzel?

– Még nem állunk készen rá.

– Persze, túl fiatalok, ez látszik. Hány évesek?

– Én harmincöt, a feleségem harmincnégy.

– Akkor azért már nem gyerekek.

– Nem tudunk a gyerek számára megfelelő életszínvonalat nyújtani.

– Értem. Mit ért azon, hogy „megfelelő életszínvonal”?

„Ööö... a feleségem most nem gyereket, hanem kocsi, villát egy elegáns negyedben, ilyeneket szeretne” – mondanám, de kaptam egy rúgást az asztal alatt, és a feleségem átvette a szót:

– Nem akarjuk, hogy a mi csekély anyagi lehetőségeink miatt kerüljön hátrányos helyzetbe, ha megszületik.

– Látom.

– Később talán.

– Később jobb lehetőségeik lesznek?

– Persze.

A nő tekintetéből sugárzott: „35 évesen ennyire futotta és azt gondold, lehet még jobb? Hapsikám, csak rosszabb jöhet, ezt elhíheted!” De kedves volt, nem mondta ki. Kicsit ingatta a fejét, firkantott valamit a dossziéba.

Meghúztam magam, jobb volt csendben maradni. Lehet, hogy tényleg jobb, ha nem születik meg. Ha eleve így áll hozzá. Ő meg folytatja, csak mondja, csak mondja.

– Szóval ez így nem megy. Akkor meg inkább elvetetem.

– Tudja, ugye, hogy egy élettől fosztja meg magát?

– Hát élet ez? Különben is, jogom van a saját testemhez! – csattant fel.

– Az engedélyemre azért szüksége van.

– Nem tudom, minek ekkora cirkus egy vacak abortuszhoz!

– Értem. Még fel kell tennem néhány kérdést. Használják óvszert?

– Mit gondol, mitől estem teherbe?

– Kérem, a továbbiakban, amíg nem döntenek úgy, hogy gyereket szeretnének, használjanak óvszert.

– Persze, persze, mindenesetre először kapják ki ezt az izét a hasamból!

Az orvos sem örült. Mondta, hogy köteles megtenni, de saját maga ellenére teszi. Hogy ő az életre esküdt. Gondoltam, én is, amikor megházasodtunk. Már csak bábként bólogtattam: majd legközelebb megtartjuk, de most nem lehet, most nem alkalmas, mert gyereket szülni csak alkalmas pillanatban lehet, amikor jó kocsija van az embernek. Meg lakása. Aztán egy este összehajigoltuk a kis túlélőmotyót, és a feleségem bevonult a kórházba, ahol másnap megejtenék az ügyet.

Egyedül mentem haza az üres kis lakásba, lemondtam a haverokat, hogy ma nincs buli, ma pihi van, nincs fogadónap, ők is pihenjenek, és csak akkor, otthon, egyedül, a sötétben forgolódva kezdtem felfogni, hogy mi is készül itt, hogy mit készül a világ elkövetni ellenem, a gyerekeim ellen.

A feleségem elkezdte módszereiben kiirtani a családomat!

Most fogja meggyilkolni az elsőszülöttemet! Azt, aki a jobbomon ülne az asztalnál.

– Palacsinta van, direkt neked készítette az anyád!

– Mákos tésztát akarok!

– De te szereted a palacsintát! Túrós, lekváros, kakaós!

– Mákos tésztát akarok!

Ő már nem lehet ott majd, nem vitatkozhat, mert holnap kinyírják a szerencsétlent, és akkor feküdtem a sötétben, és néztem a plafont, de nem látszott, mert sötét volt.

És akkor felvettem a telefont, hogy felhívom a feleségem, és meggyőzőm, hogy jöjjön el arról a helyről, most azonnal, érte megyek, csak jöjjön haza, és én mindent bevállalok, gazdaggá teszem, veszek egy új autót neki, na nem egy Rollst, de valami normális járgányt, és ha nem akar a gyerekekkel foglalkozni, majd én pelenkázom, meg minden. És felhívtam a kórházat, de a nővér azt mondta, már késő van, ilyenkor már alszanak, nem lehet zavarni őket. Nem, nem lehet bemenni sem, tessék holnap jönni. Itt nyugalomra van szükségük... a kismamáknak, tette hozzá.

És akkor nagyon nyomorultul éreztem magam, és nagyon sajnáltam magam, kicsit sajnáltam a feleségemet is, mert mégiscsak az ő hasából kaparják ki a gyereket, de azért legjobban magamat sajnáltam, és csak gondolkodtam, próbáltam megérteni az érthetlent, és nem tudtam megérteni.

Másnap kiültem a kávézó teraszára. Gondoltam, rendelek egy kis bort. Már szinte élveztem a bor rubin ragyogását a pohárban, már láttam is, ahogy a napfény a fehér abroszra vetíti a nemes nedű játékos visszfényét, jött a pincér, hozott egy üveg bort és elővette a dugóhúzó, lecsúszította az üveg nyakát, aztán hátrázott mozdulattal a dugóba szúrta a dugóhúzó, nekiállt kihúzni, és akkor elkezdtek potyogni a könnyeim, mert láttam, ahogy egy ilyen dugóhúzó fúrnak éppen bele az én gyerekeimbe, aki nem is érti, hogy mi történik, csak úszkál békésen a

Kultúrkör

magzatvízben, és várja, hogy keze meg lába nőjön, és akkor egyszer csak ott terem egy ilyen dugóhúzó, és plaff, belefúrják a kis testibe, a hasába, a szívébe, az agyába, és akkor megölik, feltrancsírozzák, és akkor szanaszét ott vannak a kis hullájának a cafatjai, és akkor bedugnak még egy csövet, és kiszippantják, mint szőnyegből a porszívó az atkát, és akkor kész, egy élet odavan...

És akkor mentem egy darabot, gyalogoltam, hánytam egy kicsit, és megátkoztam magam, hogy ennyire hebehurgya voltam, és hogy ilyen nyavalyás életet élek, hogy még annyi szavam sincs, hogy megmenthetnék egy gyereket, aki az enyém, és akkor hazamentem, és vártam, aztán megjött taxival a feleségem is, és mondta, hogy tiszta kába, hozzak neki meleg takarót, mert most lefekszik. Le is feküdt, bebugyoltam takaróval, és aludt.

Én meg nem. ■

Szelényi Anna, foglalkozása: festőművész

Lévai György

A Rabbiképző (ORZSE) a közelmúltban felkért, hogy tartsak előadást a zsidó sportolók nyári olimpiai szerepléséről, s egyúttal a közeljövőben lezajló XV. Európai Maccabi Játékok történetéről. Itt találkoztunk először Szelényi Annával. Sok mindenről beszélgettünk, többek között arról, hogy érdeklődik a sport iránt, noha foglalkozása: festőművész.

Igen kíváncsi lettem a munkáira, szíves meghívást kaptam. Műterme tele volt sok-sok különböző méretű képpel, és nem kevés idő telt el, míg átnéztem őket. Mégis kevésnek tűnt.

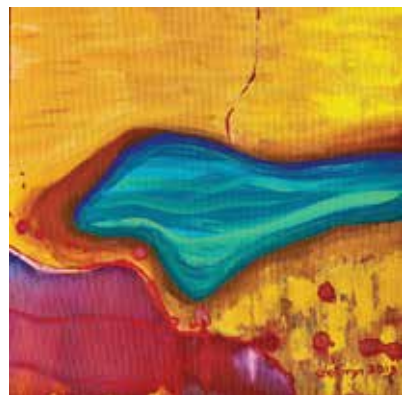
– Ez minden? – kérdeztem.

– Á, dehogy, de nagyon sok van külföldi kiállításokon.

Ez kissé meglepett, mert a nevért nem ismertem az izraeli vendégkiállítók listájáról.

– Mesélne a pályájáról?

– Bár a szüleim tudták, hogy jó a rajzkészségem, előbb magyar–esztétika szakot végeztem az ELTE-n, és doktoráltam, csak utána vettem magamat bele a képzőművészetbe. Beiratkoztam a Római Képzőművészeti Akadémiára.

Úgy tűnt, hogy tanárai igencsak meg lehetek elégedve. A végzősök záró bemutatkozása után három kurátor is ajánlatot tett, hogy alkotásait kiállításokra vinnék. Boldogan mondott igent, így elsődlegesen szakmájára, a festészetre koncentráltam.

Művei szinte minden évben hatnyolc kiállításon mutatkoztak be. Eleinte Rómában, a galériák utcájában, a Via Marguttán találkozhattak az érdeklődők (reménybeli vásárlók) a festményeivel, aztán Firenzében, Padovában, Sienában és Sziciliában is. Itália után (és azzal párhuzamosan) nyugat-európai galériások is befogadták munkáit. Szinte hazajárt Párizsba, de kiállított Svédországban, Hollandiában, Németországban és Máltán, művei eljutottak az Egyesült Államokba is.

– Miért nem állított ki eddig Izraelben? – kérdeztem (talán némi megbántottsággal).

– Az előbbiekből kiderülhet, egyszerűen sem időm, sem energiám nem volt, hogy még több helyen forduljak meg – válaszolt mosolyogva.

– A művészet nemzetközi világában hogyan értékeli a munkáit?

– Az elmúlt évtizedek munkájának eredménye, hogy tagnak javasoltak – egyedüli magyarként – az 1884-es alapítású Független Művészek Társasága (Société des Artistes Indépendants) szervezetébe.

Szelényi Anna sokszínű, és olykor nehezen kategorizálható, sokféle anyagot és technikát alkalmazó művei megtalálhatók internetes honlapján (<http://szelenyiart.net/>). Persze az sem ártana, ha a kortárs festészet e számos országban ismert szereplőjét meghívnák Izraelbe, hogy mi is megismerkedhessünk művészetével. Meggyőződésem, hogy örülne a meghívásnak, és szívesen találkozna az izraeli művészeti élet elitjével. ■

Könyvajánló

MAGYAR EMLÉKEK IZRAELBEN

Olvasóink figyelmébe ajánljuk a Magyar emlékek Izraelben című könyvet. A kötet azokat az izraeli történelmi eseményeket, társadalmi csoportokat, településeket, keresztény emlékhelyeket, kulturális nyomokat mutatja be, amelyek eredetét a mai, sőt a történelmi Magyarország területén találjuk, ám a Közel-Keleten, Izraelben vertek gyökeret. Mert nem csak egyes magyar ajkú és kultúrájú emberek alijáztak, hanem teljes magyar haszid vagy pionír közösségek is, írók, költők, zenészek, építészek nemzedékei. Valamennyien saját arcukra akarták formálni új hazájukat, s ez többé-kevésbé sikerült is. Ezt a „magyar arcot” keresték, találták meg és mutatják be a kiadvány szerzői, Shiri Zsuzsa és Novák Attila. A könyv fotóit Danziger Dániel készítette.

A kötetet indító történelmi áttekintésben a szerzők megvizsgálják, hogy miért fontos a Szentföld magyar szempontból. Külön foglalkoznak a magyar keresztény uralkodók és a Szentföld kapcsolatával, majd régiók szerint végzik el az ehhez kapcsolódó műemlékek bemutatását. Az északi területek felől haladnak a déliek felé, és hosszabban foglalkoznak több, magyar emlékeket felvullató várossal, elsősorban Jeruzsálemmel és Tel-Avivval.

Külön fejezet tárgyalja a magyar alapítású palesztinai–izraeli kollektív településeket, a kibucok és a mosávok világát: ugyanis nagyon jelentős magyar hozzájárulás segítette a létrejöttüket és fejlődésüket. A kiadvány külön kitér a magyar szellemi nyomokra, foglalkozik az újságokkal, klubokkal és egyesületekkel, folytatva a rabbikkal és közösségeikkel, végezetül vetnek egy pillantást a mai magyar Izraelre is.

Shiri Zsuzsa, Novák Attila:
Magyar emlékek Izraelben
Magyar emlékek sorozat
Antall József Tudásközpont
Könyvműhelye, 2019

Tudta-e?

Jámbor Ferenc, az Új Kelet kolozsvári felelős szerkesztője, későbbi izraeli publicistája emlékére az író halálának harmadik évfordulóján, 1967 júliusában „Beit Jámbor” emlékszobát avattak a nyugat-galileai Evron kibucban (Naharia). A ma is működő intézményben jelenleg a kibuc diákjai tanulnak, előadásokat hallgatnak, különórákon vesznek részt, a felnőttek pedig olvasóteremként használják.

Nisszim és Ivar az IKEA-ból – avagy én mint nő, feleség, anya

Korányi Eszter

Ahogy egy rendes multihoz illik, az IKEA szinte az egész életemet végigkíséri, ország-, rendszer- és kontinenshatárokat nem ismerve. Az első élményem Bécsből származik, még a nyolcvanas évek végéről. Azt hiszem, nem hűtőszekrényért mentünk, hanem csak úgy, vagy kulturálódni, de én még kicsi voltam, úgyhogy két dolog maradt meg: a játék-bolt, amiben három pónilovat kellett választanom az ezer közül, meg a golyós játszóhely az IKEA-ban. Aztán változott a rendszer, megnyílt Pesten a svéd kapitalizmus egyik fellegvára (H&M-ért továbbra is Bécsig kellett menni még vagy tíz évig, de most nem róluk van szó), és először volt olyan élményem, hogy nagy is lehetek ám valamihez. A golyós játszóba a húgomat beengedték, engem meg nem.

Később is mentünk családostul, volt svéd húsgolyó – amiben otthon van disznóhús, itt meg van belőle kóser verzió – meg konyhavásárlás, az egyik első coaching projektem keretében meg a Family kártyával ingyen kapott kávéét szürcsölgetve ültünk és gondolkodtunk a Kőrösi gim diákönkormányzatának jobbításán. Nápolyban csak majdnem jutottam el az IKEA-ba, végül minden szükségletünket megoldottuk innen-onnan, a szűkös Erasmus-keretből amúgy se nagyon jutott volna, meg aztán egy évre minek is új dolgokat venni.

Nem emlékszem, hogy melyik alkalom volt az első, amikor elkezdtem vágyakozóan nézni a fiatal párokat, akik lassan andalogva válogatják az új bútorokat a la-

kásukba. Lehet, hogy 16 voltam, lehet, hogy 22, de ha valaki akkor odajön hozzám, és megmondja, hány évet kell még addig várni, hogy én legyek az andalgó pár női tagja, biztos kupán vágom. Vagy elsírom magam. Vagy mindkettő, időszaktól függően. Az ország- és kontinensváltást hagyhatjuk is, az a kevésbé fontos infó, legalábbis ebből a szempontból.

Eltelt az a sok év, szerencsére azért nem csak a közös bútort vásárlásra való várakozással... és két hete immár másodszor találtam magam a Rison leTzionban található IKEA-ban Dáviddal, ahol mondhatjuk úgy, hogy andalogtunk szekrényeket kutatva. Az igazság az, hogy nagyon fáj a lába, és ezért mentünk hangyalassúsággal. Arra az időre még várni kell, hogy Tamara mindent

meg akarjon fogni, és minden apró játékot bele akarjon rakni a nagy sárga zacskóba (azt hiszem, szerencsére, bár most persze nagyon várom, hogy már a maga lábcskáin szaladgáljon). Egyébként meg elhatároztuk, hogy ezúttal – nem úgy, mint három éve, amikor még szinte alig ismertük egymást, és eléggé nagyot ugrottunk a mély vízbe az összeköltözéssel – nem fogunk sok időt és sok pénzt elkótyavetyélni, hanem három szekrényt veszünk és kész.

Otthon felmértem az összes ruha, könyv, gyerek-izébizé folyómeterét, hozzáadtam húsz százalékot a természetes növekedés lefedésének reményében, lemértem, mekkora az új lakás belmagassága, falhossza, és megterveztem azt a bizonyos három szekrényt. Ezekkel érkeztünk Nisszim asztalához, aki segít nekünk összeállítani a kész terméket. Dávid tüntetőleg fél méterre állt meg az asztaltól, és semmit nem szólt, Nisszim természetesen végig hozzá beszélt, még akkor is, amikor az ötödik kérdésére is én válaszoltam. Tamarának elfogyott a türelme, úgyhogy a fájós láb ellenére Dávid vette magához, és sétálgatott vele az asztal körül, hogy én tudjak koncentrálni. Nisszim még akkor is kötötte az ebet a karóhoz, amikor kiválasztottuk az ajtókat, és a „sima fehér” termékleírás nem volt elég neki és én mentem oda leellenőrizni, hogy épp melyik skandináv falu nevét viseli. Tamara még jobban sírni kezdett, úgyhogy Dávid elvitte messzebbre sétálni, immár a hordozóban.

Ekkor jött el a győzelem pillanata! A két Pax után eljutottunk Ivarhoz, amihez már nincs 3D-s szemléltető tervező program, csak papír alapú lista. Elvileg nem is jár hozzá szakértő segítség. Nisszim – akire eddigre már öten vártak – egyszer csak rám nézett, meg a magammal hozott tervre, és miután hangsúlyozta, hogy ezt nekünk kell összeállítani, és ő már csak hobbiból magyaráz nekem, elkezdte a tervem alapján felirogatni a listára, hogy miből hány darabot kell majd a raktárban összeszedni. Dávid visszajött a sétájáról, és ennek ellenére, Nisszim már nekem adta át az utolsó tudnivalókat a megrendeléshez és fizetéshez.

Érdekes kísérlet lenne ugyanezt megcsinálni a világ néhány országában, és megnézni, hogy hol veszik az első pillanattól fogva komolyan a nőt. Persze a fordítottja sem tekinthető egyértelműnek: hol meri felvállalni a férfi, hogy a barátnője, felesége jobban képes megtervezni a szekrényt vagy bármit, mint ő. Azt hiszem, hogy Izraelben és Magyarországon is Nisszim az átlagos és Dávid a kivétel, még jó, hogy ha nem írnám most ezt a cikket, Nisszimet már el is felejtettem volna (főleg, hogy

Tudta-e?

Az izraeli lakosság mintegy 8%-a dolgozik jelenleg a high-tech szektorban. 75%-ban zsidó (nem ultraortodox) férfiak, ők a munkaerő 38% -át teszik ki. A foglalkoztatási szakadék áthidalása megköveteli az izraeli társadalom szélesebb körének bevezetését az ágazatba. A Start-Up Nation Central két csoportot jelölt meg a közép- és magas szintű programozási készségeket igénylő pozíciókba bevonásra: az izraeli arabokat és az ultraortodox (haredi) nőket. (Forrás: SNC)

azóta már volt dolgunk a szekrény szerelőkkel, a költöztetőkkel, a lakás tulajával, meg legalább nyolc különböző mesteremberrel és eladóval, akik mind férfiak voltak persze, és mindegyikről egész történetet lehetne írni).

A másik tanulság és megjegyezni való, amit már biztos kitaláltak, hogy andalgó párnák és babás családnak lenni belülről nézve nem annyira romantikus dolog... Viszont azt gondolom, – és fontos észben tartanom –, hogy kívülről igenis az. Nem vagyok az a típus, aki a tanulságokat és okosságokat a falra kirakja, de eddig még valahogy mindig sikerült előhívni magamból a pont erre vágyakozó szinglit, vagyis inkább a párját kereső csajt.

Igen, akkor, amikor a legnagyobb dugóban sikerül elindulnunk, amikor Tamara ledobálja a húsgolyó apró morzsáit a földre, amikor ránk szól a takarító, hogy miért a tejes részlegen ültünk le, amikor szoptatok, és közben ránk nyit a másik anyuka, mert elfelejtettem magunkra zárnai az ajtót, majd rosszállással néz rám, hogy hát ez a gyerek már tök nagy, mit keresek vele a babaszobában, aztán amikor mégiscsak megveszünk néhány elég felesleges cuccot és a fáradt pénztáros ránk szól, hogy miért nem raktuk ki az összeset a kocsiból a futószalagra, meg amikor Dávid elfelejti, hol parkolt, és mindkettőnk telefonja lemerült, Tamara meg már nagyon elfáradt ebben az egész szekrényvásárlásdiban – hogy csak ennél a bizonyos napnál maradjak. (És még csak össze sem veszünk, az nem szokásunk – szerencsére.)

Szóval babás családnak lenni igenis romantikus dolog, még az élet apró-cseprő, idegesítő és fárasztó pillanataiban is, amiket mégsem cserélnék le semmire. Még akkor sem, ha úgy egyedül mehetnék a szekrényterveimmel, aminek hatására Nisszim az első pillanattól fogva komolyan venne. ■

Vadász Endre (1901–1944)

Hazatérők

EGY KÉPZŐMŰVÉSZETI RITKASÁG NYOMÁBAN

Markovits Mária

Feltételezem, hogy mindannyiunknak van egy-egy kedvenc festménye, szoborműve, rajza, grafikája. Egyiknek Mona Lisa mosolya, másnak egy Apolló-szobor, és van, akinek Murillo angyalkái jelentik a megismételhetlent. Számomra egy fametszeten látható öreg vándor jelentette azt, amit álmaimban is örömmel láttam újra meg újra. Mert megjelent álmaimban is a vándor, aki batyuval a hátán elszántan igyekezett valahová, csak akkor még nem tudtam, milyen irányba halad.

A metszet – több más alkotással együtt – az Izraeli Szemle valamikori szerkesztőségének falát díszítette. Nem tudtam, ki alkotta, csak nagyon tetszett. Kifejezte azt az elhatározást, amit magam is éreztem, amikor hosszú útra indulva otthagytam a szülőföldet, elhunyt szeretteim sírját, hogy itt, Izraelben találjak ismét hazára.

A sors nem kedveli a lezáratlan

ügyeket. Sok év után került elém a titok megfejtése: a kép egy 1937-ben megjelent album része, amely Vadász Endre tíz fametszetét tartalmazza. Az album címe: Hazatérők. A tíz fametszetről hat az én öreg vándorom mellett látható: hét kép, akkuratusan egy-egy hosszú fatáblára applikálva, és mindegyik az ős-új hazába való hazatérés gondolatának egy-egy epizódját eleveníti meg. De hol a másik három metszet? Kielégítő választ a Szemle főszerkesztője, dr. Árje Kaddar adhatna, ám ő sajnos nincs már az élők sorában.

De mi vezetett nyomra? A Múlt és Jövőben több mint nyolcvan éve közzétett hirdetés, ami ezt írja (nem idézem formahűen):

„Megjelent: HAZATÉRŐK – Vadász Endre festőművész tíz fametszete Schnabel László kísérőszövegével. Az előszót írta dr. Patai József. Kapható a kiadónál: Fazekas Lajos, Debrecen, Péterfia utca 39. és Budapesten, Gondos Sándor könyvkereskedésében: VI., Andrassy út 53. Ára: 5 pengő.

A metszetek bekeretezésre kiválóan alkalmasak.”

Az album kiadója az én valamikori szerkesztőm testvérbátyja, Fazekas

Lajos, a debreceni, majd a munkácsi Zsidó Gimnázium tanára, aki a harmincas évek második felében a metszetek megalkotójának, Vadász Endrének kollégája, és valószínűleg jó barátja volt.

Milyen kicsi a világ! A fenti szövegben szereplő Gondos Sándor ugyanaz, aki 11 évvel később, 1948-ban Haifán újra megnyitotta legendássá vált magyar könyvüzletét.

A Múlt és Jövő említett, 1937-es száma közreadta Patai Józsefnek az albumhoz írt előszavát is:

„Hazatérők – Bevezető a napokban megjelent fametszet-albumhoz.

A hazatérők hangulatát, érzéshullámzását vetítette papírra egyszerű fehér-fekete vonalakkal Vadász Endre, a kiváló grafikusművész. Nyugatról keletre vándorolnak ezek a hazatérők, mint a melegebb tájak felé rajzó vándormadarak hideg tél és vihar elől. Nem várnak rájuk kiépített fészkek és füves virányok. Nekik kell még a hazatérés után nekifogniok a fészkekrakáshoz, mocsár-felszárításhoz, földtermékenyítéshez, hogy a kizöldülő lombok között felcsendülhessen az ősi ének és az új fészkekben szárnybontogató fiókák dala csereghessen.

Egyszerű fehér-fekete vonalakkal érzékelteti a művész a hazatérők útját, vágyódását, sóvárgását, célhoz közeledését, megérkezését. Nem a kelet ragyogó színeit választotta az érzések tolmácsául. Nem hangos hallelujázás és kápráztató képzelet-villogtatás volt a célja. Hanem csendes, artisztikus ábrázolása a nagyszerű kezdés komolyságának, a heroikus fészkekrakás hangulatának, mely mögött lecsendesülő viharzások és megnyugvó nyugtalanságok sejtése húzódik meg. Ez rejtőzik minden öröm mögött, ez borít melankolikus fátyolt minden feltörő ujjongásra. A zsidó bánat ez, mely az áldott zsidó optimizmust anyagi, földi odaadásból légies vallásos áhítat komor szféráiba emeli.

Vadász Endre művészi feladatot oldott meg kitűnő grafikai lapjaival, amelyeket Fazekas Lajos eredeti elgondolásai inspiráltak, Schnabel László poétikus szövegei pedig oly megindítóan és bensőségesen egészítik ki azokat.

A hazatérők művészi albuma méltó arra, hogy befogadják azok a zsidó otthonok, amelyekben féltő szeretettel kísérik a hazatérők útját.”

Nem tudtam kideríteni, hogy mi lett az eredeti metszetek sorsa, milyen raktárak mélyén porosodnak, ha

léteznek még egyáltalán, és remélem, hogy a születésük óta eltelt 82 év viharai talán mégis megkímélték ezeket a zseniális alkotásokat. Patai József előszavában Schnabel László poétikus szövegeiről esik szó, sajnos ezeket sem találtam, mint ahogyan az említett szövegek szerzőjéről sem fedeztem fel egyetlen utalást sem.

Rábukkantam viszont a tudtommal egyetlen eredeti Hazatérők albumra: az amerikai Eric Chaim Kline antikvárium (Santa Monica, Kalifornia) őriz egy példányt, illetve 3500 dollárért az érdeklődő rendelkezésére bocsátja. Páratlan kincs kerülhetne műértő gyűjtők, netán hazai műzeumok birtokába!

Ki volt Vadász Endre? Mit tudhatunk meg erről az isteni tehetséggel megáldott művészről?

Gál György Sándor író, esztéta ezt írta róla: „Vadász Endre képei nem sorolhatók semmiféle iskolához. Egy festő boldog álomlátásai ezek. Kivételes tehetség, nagy festő volt. És bátor ember.”

Életrajzi adatai a Wikipédián olvashatók:

„Szegedi polgári családban született (...), már tizenhét éves korában karikatúraalbumot rajzolt. A szegedi reálgymnáziumban érettségizett. A szegedi képzőművészeti szabadiskolában Heller Ödönnél, később Fényes Adolfnál, majd a Főiskolán Glatz Oszkár osztályában tanult. (...) 1928-ban feleségül vette Valentin Györgyit. Kardos Albert meghívására költöztek Debrecenbe, ahol a Zsidó Gimnázium rajztanára lett.

1933 és 1935 között Nagybányán festett. Gyakori résztvevője volt hazai és külföldi kiállításoknak. Olaj- és temperaképei, akvarelljei, finom vonalú rézkarcai, folthatásokra épített

metszetei egyre népszerűbbek lettek. Számos ex librist is alkotott. A húszas években Olaszországban, majd Párizsban tett tanulmányutat. Itt találkozott a későbbi műveire nagy hatást gyakorló japán fametszetekkel.

1936-ban költöztek Budapestre. 1937-ben Elek Artúr a Magyar Művészetben jelentetett meg elemző tanulmányt Az újabb magyar grafikai művészet címmel, amelyben magasra értékelte Vadász Endre művészetét. Több önálló albuma jelent meg. 1940 elején festményeivel részt vett a A magyar művészetért mozgalom kiállításán az Andrassy úti Régi Műcsarnokban.

A világháború közeledtével műveiben is érezhetővé vált szorongás-élménye, halálfélelme. 1944. június 3-án, amikor megtudta, hogy feleségének másnap a budapesti gettóba kell vonulnia, a gödöllői munkaszolgálatos táborban öngyilkos lett, mint ahogyan a felesége is.”

Halála nagy veszteséget jelentett a magyar-zsidó képzőművészetnek. És örökre elment az én nagybátyus öreg vándorom, aki azóta se érkezett haza. Az album kiadója, Fazekas Lajos sem élte túl a munkaszolgálat gyötrelmeit... ■

Nőies nők, férfias foglalkozások

Magazin

Turcsányi Gabriella

Nem hiszek a sztereotípiákban, nem hiszem, hogy lennének tipikusan női és férfi foglalkozások, szerepek. Abban viszont hiszek, hogy egy nő legyen akkor is nő, ha a foglalkozását mások férfiasnak ítélik.

Szeretek nő lenni, és mindazt, ami ezzel jár. Szeretem azt hinni, hogy nőies nő vagyok, akkor is, amikor éppen nem jutok el a fodráshoz, és ha hetekig farmerban meg Blundstone bakancsban mászkálok nyáron is. Sőt akkor is, amikor döbbenetlen megbámulnak, ha kiderül, hogy mi a munkám. Hogy tényleg? És mentőautón? Hú, hát az mennyire nehéz... És egyvégtében 24 óra? Hogy lehet azt kibírni? És nőként? Igen, nőként. És nem-

csak ki lehet bírni, de még szeretni is lehet. A pörgést, hogy soha semmi nem történik ugyanúgy és pláne nem tankönyvszerűen. Attól még lehet mellette gyereket nevelni, kálacsot sütni, cikkeket írni.

Elkezdtem körülnézni a környezetemben, hogy tényleg én vagyok-e a csodabogár, aki a hasonszőrűeket gyűjti maga köré, vagy mégsem, és nem is annyira egyértelmű ez a nőies-férfias felosztás. Íme a villám-szondázás eredménye.

A. nagyszájú, talpraesett családanya. A vállamig ér, időnként rózsaszín csikokat fest a hajába. Kézműveskedik, sütit süt és arcfestést csinál gyerekeknek. Amúgy mentőápoló – többek között. Ja, és motorversenyző.

M. igazi anyatípus, nemcsak a gyerekeivel, de a barátaival is. Legfeljebb szökőévente lehet nadrágban és smink nélkül látni. Megetet, gondoskodik rólad, akár akarod, akár nem. Te dőlj hátra, és élvezd. Mindeközben vezető beosztásban serénykedett az állami szektorban, egy férfi által uralt világban.

A sort, azt hiszem, hosszan folytathatnám, hiszen a barátnőim között gépészmérnököktől politikuson át hivatásos katonáig mindenféle akad. És hogy

tovább bonyolítsuk a helyzetet: a világ minden táján.

Vajon miért tűnik fel még mindig, ha valaki nem a hagyományos női szerepet éli? Természetesen simán el tudom fogadni, ha valaki úgy érzi jól magát, hogy „csak” háztartást vezet és gyereket nevel. Az idézőjel nem véletlen, hiszen egyáltalán nem tartom könnyű munkának. De azért egyre inkább lehet látni, hogy a nők feszegetik a határokat. Izraelben – szerencsére – senkinek nem okoz meglepetést a katonalány vagy a nő a mentőautó volánja mögött. Nem szeretném most összevetni ezeket az ötvenes évek Magyarországgal, amikor dicsőség volt, ha a traktorista (nő) meg a vasesztergályos (nő) családanyaként is jól megállta a helyét... (A teljesség kedvéért: ritkán sikerült.)

Nem vagyok feminista. Legalábbis abban az értelemben nem, ahogy a világ a feminizmust elképzeleli. Jól esik, ha nőként kezelnek, előreengednek a bejáratnál és felsegítik a kabátomat. Noch dazu, ha megdicsérnek, mert csinosnak találják. Nem akarom lecipelni az emeletről a hűtőt a nálam erősebb férfiak helyett. Viszont azt is elvárom, hogy ne kezeljenek csodabogárként, mert jól érzem magam a szirénázó mentőautóban, a hadgyakorlaton és egyéb ilyen egzotikus helyeken. Ja, és lehetőleg kapják mindezekért ugyanakkora fizetést, mint a férfiak. ■

GRAFIKA: PICKLAB

Egy civil szervezet a múlt emlékének ápolásáért

Halmos Sándor

A MAZSISZEM nevét egyre több ember ismerte meg az évek alatt. A betűszó a Magyar-Zsidó Szabadságharcosokért Emlékbizottságot rejt, melyet Rosenberg Dániel kántor alapított, és a mai napig elnöke. A cél: a szabadságharcosokra emlékezni – samor vezachor ledor vador – nemzedékeken át. Ápolni a szabadságharc zsidó származású hőseinek emlékét, az 1956-os forradalom zsidó hőseivel együtt, s azon, Magyarországról elszármazott hősök emlékét, akik Izrael Állam függetlenségéért küzdöttek. Ennek érdekében az Emlékbizottság széleskörű kapcsolatokat épített ki, s ezirányú folyóiratok, könyvek kiadását támogatja. Felekezeteiktől függetlenül mindenki tagja lehet. Az egyesület részt vállal a magyar zsidóság örökségének, hagyományainak feltárásában, és segíti a zsidó közösségi élet megújulását, részt vesz a zsidó óvodák, iskolák oktatási munkájának segítségével. Az emlékezés érdekében évente emlékünnepségeket szervez, koszorúzásokat, előadásokat tart.

Tagjai értékeremtő, hagyomány- és értékörző céllal járják az országot, s mentik a még fellelhető dokumentumokat. A falvakat, városokat ösztönzik egykori hősök sírjainak felkutatására, ápolására a Nemzeti Kegyeleti Bizottsággal együttműködve. Az összegyűjtött tárgyakból, vallási eszközökből kiállítást szeretnének megvalósítani. Ennek érdekében várják az adományokat, amelyek átutalhatók 1160-0006-00000000-7264 6021 számú bankszámlájukra. És várják érdeklődők, segítők, új tagok jelentkezését 1074 Budapest, Alsóerdősor u. 22. szám alatti címükre, ahol a 170. évfordulóra megjelent ünnepi kiadvány is megvásárolható, melynek írója Halmos Sándor, az OR-ZSE nyugalmazott docense volt. Bízunk abban, hogy nemes céljaik megértőre találjanak. ■

Tudta-e?

Szabó-Lehofer Sára Kinga, a Budapesti Metropolitan Egyetem hallgatója szakdolgozatának témájául a Héber font tervezése című feladatot választotta a Tervezőgrafika Mesterszakon.

Igazi vezeklés, őszinte jóvátétel

Schnapp Lea

Naponta elmegyek az egyik jeruzsálemi kávéház előtt. Ilyenkor mindig eszembe jut a nap, amikor német szót hallva, megszólítottam a kávézó előtt üldögélő két házaspárt. Udvariasan megkérdeztem tőlük, honnan jöttek, mit keresnek éppen Jeruzsálemben. Elmondták, hogy évente jönnek látogatóba, egyszerűen azért, mert szeretik ezt az országot. Szó szót követett, ismeretség, majd barátság szövődött közöttünk. Figyelmesen hallgatták történeteimet a németektől elszenvedett időről, a családomról, és arról, hogy Auschwitz és sok-sok szenvedés után egyedül tértem vissza szülőföldemre. Elmondtam, hogy az akkor 19 éves Gabi bátyám sorsa ismeretlen maradt előttem, de Évike kishúgom, anyám, apám Auschwitz áldozata lett. Új ismerőseim könnyes szemmel hallgatták történeteimet. Nem gondoltam volna, hogy a tőlem hallottakat szívükbe-agyukba vésték. Bár címetek, telefonszámokat cseréltünk, nem számítottam arra, hogy a találkozásnak folytatása lesz...

Hónapokkal később írásban értesítettek, hogy Kun Gábor bátyám hol és hogyan vesztette fiatal életét. Kiderült, hogy újdonsült német ismerőseim a tőlem kapott adatok nyomán kutatásokat végeztek, és végre, annyi év után megtudhattam, hol nyugszanak testvérem földi maradványai, együtt a többi háromszáz, szintén Magyarországról elhurcolt munkaszolgálatossal. Megkaptam a KL Flossen-burg területén elpusztított fiatalok teljes névsorát, rajta a fivérem nevével, aki 1944. december 10-én Jude megjelöléssel vesztette életét...

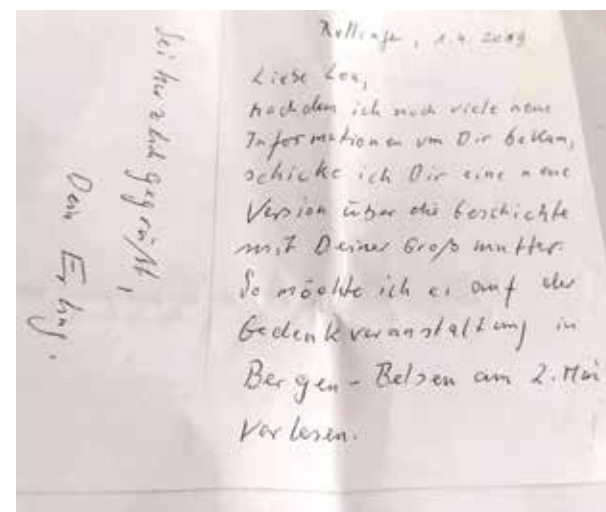
A kapcsolatot azóta is tartjuk, évente meglátogatnak, és én tovább mesélem nekik életem epizódjait. Egyikük, Erling Eichholz szinte már családtaggá vált, azóta is követi-kutatja közvetlen és távolabbi családtagjaim történetét. Egyik levelében megemlégette, hogy idén, május másodikán részt vesznek Ber-

gen-Belsen 1945-ös felszabadításának emléknapján, ahol ő maga olvassa fel a tőlem hallott egyik történetet: az átélt szörnyűségek utáni találkozásomat nagyanyámmal és unokatestvéreimmel.

Nagyszüleim Makón éltek, mintegy 90 kilométerre Kiskunfélegyházától, ahol szüleim nevelték három gyermeküket, Gabit, Leát és Évikét. Közülük – mint említettem – egyedül én maradtam életben. A makói zsidókat nem Auschwitzba hurcolták, hanem „csak” Bergen-Belsenbe. Így maradt életben nagyanyám három unokával és menyével, akinek férje és nagymama egyetlen fia, Hermann munkaszolgálatban pusztult el.

Német barátunknak, Erling Eichholznak az emléknapon elmondott szavaival folytatom:

A Dél-Magyarországról, Makó városából elhurcolt Klein Julika Bergen-Belsenben dolgozott, a szekér elé lovak helyett fogva húzta a terhet. A tábor felszabadításakor harminc kilót nyomott. Bergen-Belsen foglyait az amerikai felszabadítók Hillersleben város kórházában, illetve ottani lakásokban szállásolták el, gondoskodtak felépülésükről, és közben igyekeztek híreket szolgáltatni számukra a még életben lévő családtagokról.

Hangosbemondón hangzott el a túlélők neve és holléte, így jutott a nagymama, Klein Julika tudomására, hogy Kun Lea nevű unokája Salzwedelben szabadult fel, szintén az amerikaiak jóvoltából. Auschwitz után ugyanis mi Salzwedelben, egy földalatti gyárban dolgoztunk, és csak a csoda néhány pillanata mentett meg bennünket a kivégzéstől, amikor amerikai katonák jelentek meg, fegyvert fogtak őröinkre, és közölték, hogy szabadok vagyunk.

Nevem hallatán nagymama tolmácsot kért, és azt kérte, hogy unokáját mielőbb hozzák a család közelébe. Napok múltán én hallottam a nevem a hangszóróból – azonnali jelentkezésre szólítottak fel. Nem értettem, hogy mit akarnak tőlem, de két katona autóba ültetett két másik lánnyal együtt, és mosolygós kedvességgel, egy tábla csokoládé, valamint egy órányi utazás után már ott álltam nagyanyám előtt, akinek első

kérdése az volt, hogy hol van az édesanyám – az ő leánya, drága Margitkája.

A viszontlátás örömteli pillanatában nem mondhattam, hogy szüleimet és kishúgomat gázzal pusztították el a gyilkosaink, így csak ennyit válaszoltam: Ő is jönni fog...

Nagymama soha nem bocsátotta meg nekem ezt a hazugságot...

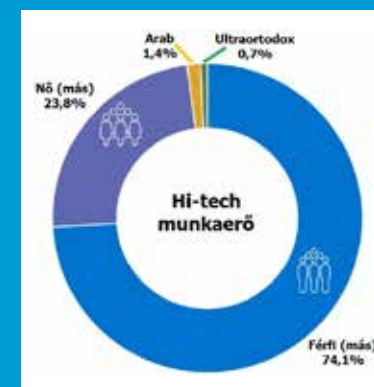
Erling találkozásunk történetét részletesebben mondotta el, én most csak rövidebben foglalom össze a folytatást, amelynek a főszereplője nagymamám. Szétbombázott, alig járható utakon jutottunk vissza Magyarországra. Csak ott fogtam fel, hogy már semmi sem olyan, mint régen: elraborták a szeretteimet és az ifjúságom legszebbnek ígérkező éveit.

A Bergen-Belsenben felszabadított három kis unokatestvérem, az alig ötéves kis Gabi, a nyolcéves Marika és az egy évvel idősebb Kati végül az Aliját Hanoárral érkeztek Izraelbe. Nagymama is utánuk jött, miután kiharcolta magának az útlevelet és a távozás jogát. Amikor a haifai kikötőbe érkezett, mindannyian ott voltunk: a három megmentett unoka meg én – már magam is anyaként. Még hat évig élhetett velünk, szeretetben, megbecsülésben.

Sírkövére, a Bnej Brák-i temetőben bevésettük meggyilkolt gyermekeinek és férjének, a drá-

Tudta-e?

A Start-Up Nation Central felmérése szerint a high-tech munkaerő megoszlása igen aránytalan Izraelben. (Forrás: SNC)

ga nagypapának nevét, akit magyar csendőrök hurcoltak el makói rádióüzletéből, mert az volt a „büne”, hogy angol rádiót hallgatott...

Itt is megköszönöm drága német barátomnak, Erling Eichholznak az őszinte együttérzést, drága em-

„זוכרים את העבר, מבטיחים את העתיד,”

„A múltra emlékezünk, hogy a jövőt biztosíthassuk”

A fenti jelszóval készül a Jád Vásém egyik új projektje 2020. január 27-re, Auschwitz felszabadításának 75. évfordulójára.

Június folyamán hetvenöt soá-túlélőről készítettek egyenként félórás portréfilmet, ezek szövege az évfordulón angol nyelvű könyv formájában jelenik meg.

Az eseménynek különleges hangsúlyt ad, hogy a meginterjúvált túlélők fényképét és válaszaik rövidített szövegét a világ több múzeuma időszakos kiállításon mutatja be a jövő év folyamán.

Az Új Kelet olvasói és szerkesztői bizonyára büszkéek arra, hogy a projektben szereplő 75 túlélő egyike a lap veterán szerzője, Schnapp Lea.

Tudta-e?

Merav Michaeli (az Avoda képviselője) egy TED előadáson felvetette, hogy az államok töröljék el a házasság mára már elavult intézményét, s a hozzá kapcsolódó mindenfajta állami támogatást. Azzal indokolta, hogy a házasság egy évezredes hagyományú kereskedelmi ügylet két férfi között, melynek során az apa átadja leányát és ellátásának felelősségét egy másik férfinak, a nő pedig cserébe méhét adja használatra, és szolgáltatja az örökösöt.

Az ENSZ munkaügyi szervezetének (ILO) felmérése szerint, ha a házimunka beleszámítana a GDP-be, a bruttó hazai termék világszerte 25-30%-kal nőne. Vagyis a házasság intézménye még azért létezik, mert a nők otthonteremtő, -fenntartó munkáját ingyenesnek tekintik.

A nők jelenleg a világ termelésének 50%-ához járulnak hozzá, miközben a világ összes munkaidejének 2/3-át ők végzik, javainak viszont csupán 1%-át birtokolják.

Segít a szerelmen vagy a szexualitáson, ha intézményi keretek közé szorítják? Persze a (jó) házasság intézménye a legjobb a gyerekeknek, mégis igen sok gyermek sérül érzelmileg, mentálisan és fizikailag ebben az intézményben.

A kétszereplős házasság korántsem tökéletes találmány, habár a természeti népeknél elég sok ettől eltérő megoldással lehet találkozni. De vajon több ezer év hagyományai után képesek vagyunk kidolgozni valami mást?

Róna Éva

Válás után...

Nurit meghívott vendégként érkezett, és barátnőjét, Szárát sirva találta.

– Mi van veled? – kérdezte meglepetten. – Olyan feldúlt vagy. Mi történt?

– Csak hangulati könnyek – válaszolta Szára, immár mosolyogva.

– Nocsak! Valami mégiscsak történt. A kanapéra ültek, előttük az alacsony asztalon kávé gőzölgött, egy tálon túsós pite illatozott.

– Miről van szó?

– Mint tudod – kezdte Szára nyugodtan –, öt éve váltam el Joszitól, a saját kérésemre. Nagyjából ismered a körülményeket...

– Ismerem.

– Jól megvoltam nélküle, élveztem a szabadságot, amiben húsz évi házasságunk alatt nem volt részem...

– A férjed féltékenysége megkeserítette az életedet.

– Nemcsak az enyémet, a magáét is. A részleteket nem mondtam el senkinek, neked sem. Pokol volt, ha elmentünk valahová. Azt leste, melyik férfin akadt meg a tekintetem. Ügyelnem kellett, hogy az ismerős családok férfi tagjaival is csak röptében fogjak kezét, mert ahhoz is megjegyzéseket fűzött. Nem akarom részletezni, csak az utolsó féltékenységi rohamát említem, amivel végképp betelt a pohár. Munkából jöttem, az utcánk sarkán várt, az óráját nézte, hogy pontosan érkezem-e. Ezúttal szerencsétlen helyzet adódott, a busz megállóban a sofőr túlment pár métert, onnan kellett visszaszaladnom. Joszi a szokott helyen várt, és amikor látta, hogy nem a buszról szálltam le, hanem távolabbról szaladok, kiltört a botrány. Egész délután faggatott, hol voltam, honnan jöttem? Elmond-

tam, mi történt a busszal, esküdöztem, de minden csak falra hányt borsó volt. Napokig kínozott. Amúgy sajnáltam is, mert jó ember volt, de ezt az átkozott féltékenységét nem bírtam tovább. Beadtam a válókeresetet. Nem akarom most visszapergetni a válást megelőző cirkuszt, fenyegetőzéseit az öngyilkossággal, már túl vagyok rajtuk. Azt kívántam neki: rendezze az életét, találjon valakit, aki elfogadja őt olyannak, amilyen...

– Az a fontos, hogy túlestél rajta – jegyezte meg Nurit.

– De amit most hallasz, nem fogod elhinni – mondta Szára. – Tegnapelőtt cseng a telefon, Joszi hívott. A válás óta nem is keresett. Most azt kérte, hadd jöjjön fel pár percre, szeretne valamit odaadni...

– Beleegyeztél?

– Hirtelen nem is tudtam, mit mondjak. Nemcsak meglepődtem, de meg is ijedtem, mit akarhat. Gyere – mondtam végül. Egy könyvet hozott, és kért, hogy olvassam el. Végignéztem rajta: rémesen lefogyott, megöszült, pedig alig múlt negyvenhat éves. Panaszkodott, hogy kivert kutyának érzi magát. Hiába utazgatott a külföldön élő rokonaihoz, akik mind elvált vagy özvegy asszonyokat mutattak be neki. Azokból – így mondta – sugárzott felé a vágyakozás, hogy figyelemre méltassa őket, de egyikük sem érdekelte. Nagyon sajnáltam.

– Mit mondtál neki?

– Mit mondhattam volna? Hogy nagyon sajnálom életének kedvezőtlen alakulását, meg azt is, hogy majd rátalál arra, aki hozzá illő társa lehet. Azt válaszolta: könnyű ezt mondani, de nehéz valóra váltani... Mindenkit hozzám

viszonyított, és mindenki a mérce alatt maradt. Sajnálom a szerencsétlent...

– Te csak ne sajnáld! – vágott a szavába Nurit –, nyilván nem könnyű találni olyan hosszan tűrő tevét, már bocsánat a hasonlatért, aki kibímá a beteges féltékenykedését. Egyébként milyen könyvet hozott?

Szára kezébe vette az asztalon heve-rő kötetet, felolvasta a címét:

– Van élet a válás után, szerzője: Orit Gneezy. Érdekes téma, néhány lapot már olvastam belőle...

A barátnő mosolyogva jegyezte meg:

– Miért neked hozta, okuljon belőle inkább ő.

– Azt hiszi, célba talált. Tudja, hogy még én sem rendeztem el az életemet...

– Higgyen, amit akar, ne törődj velem! Ez legyen az utolsó eset, hogy találkoztál velem, mert azt kérte.

Szára bólogatott, s halkán azt mondta:

– Számomra már idegen.

– Helyes! – bólintott Nurit. – Ha pedig a könyv miatt telefonálna, mondd meg neki, hogy a téma egyáltalán nem érdekel, és már tovább is adtad nekem. Ami igaz is lesz, mert valóban szeretnék beleolvasni. Ha viszsa akarja kapni, nekem telefonáljon.

– Rendben. De tudod, végül is jó volt ez a találkozás. Vagy még inkább hasznos. Mert végre valahára rájöttem, hogy alaposan lecsökkent bennem a szána-lom iránta. És: a válás volt életem legokosabb döntése.

– És az a sírás, amikor megérkeztem?

– Fátyoldobás volt egykori házasságom emlékére...

Az én anyám

Radmila Markovic

Az én anyám Kishegyesen született 1911-ben. Nagytatám vasúton dolgozott, nagyanyám háziasszony volt. Pár hold földesekéjüket nagyanyám művelte, meg szülte a gyerekeket, vagy hetet, amit én tudok. Ebből a két legidősebb lány, meg a legfiatalabb élték túl nagyanyámat, a többit, meg nagyapát is beleértve, jó nagymamám eltemette. Hogy is tudott épp elmével gondolkodni mindezek után?

Kultúrkör

Anyánk

Rokkán fonva, túvel varrva, aratáskor nyelve a port, sütötte meg a kenyeret anyánk. Mindig tudta hogyan, miért kell locsolni életünk burjánzó tövét nap, nap után. Mi lisztből sütöttük neki a kalácsot, őt mégis sokáig hitegette, hagyta szenvedni a halál.

A fiai közül Béla elesett a második világháborúban, mint honvéd, Péterke agyhártyagyulladásban halt meg. Fejet mosott, és száritatlan hajjal ment el otthon-

ról nagy hidegben a tanyára szolgálni. Ez lett a végzete. A harmadik fiú tüdőgyulladást kapott, fürdött a Krivaja folyóban, lefeküdt a földre, és megfázott. Nagytata is gyorsan meghalt. Etelka pedig 16 évesen távozott az élők sorából. Kell ettől kegyetlenebb sors? Nagyanyám szíve mégis tele volt szeretettel. A keze érintése többet ért minden orvosságtól. Nekem olyan jó volt hozzábújni. Még azt is elmondom róla, jó katolikushoz híven, minden vasárnap elment a templomba, de az étel délben az asztalon volt, és csak az anyám tudott hasonlóan jól főzni, mint a nagyanya.

Szerettem nagyanyámat nézni, ahogyan öltözik. Kislány voltam, de láttam, milyen szép alakja van. Először felvette a hófehér, elől gombolós mellényt, ami egyben melltartó is volt. Azután jöttek az alsószoknyák, fodrosak, hófehérek. Erre vette fel a fekete alapon apró fehér pettyes szoknyát, maga elé kötött gyönyörű, deréktól szoknyaalig érő selyem kötényt, majd felvette a hosszú ujjú blúzát, a dús fekete haját kontyba fonta, kendőt kötött a fejére, és így mentünk a templomba.

Visszatérek az időben, sajnos a sok gyerek, meg a szegénység arra kényszerítették abban az idő-

ben a szülőket, hogy szolgálni állítsák a gyerekeiket. Az anyám csak hat osztályt végzett, tanulás mellett dolgozott másoknál már kilencéves korától. Jó tanuló lévén, a pap felajánlotta nagyapámnak, az egyház taníttatni fogja az anyámat, de nagyapám azt a választ adta: kisaszonyt nem nevelünk, így a tanulásból nem lett semmi. De a szolgálsból bőven kivette a részét az anyám. Margit néném, a legidősebb, aki egy évvel volt idősebb az anyámtól, azt hajtogatta: Veronka, neked születni sem volt nehéz, mert én kitapos-tam neked az utat. Nála, mint a meseben (kis túzással), három napig tartott az év, ahol szolgált, mert vagy rajtakapta a gazdasszony, amint futballozott a díszpárnákkal, amihez hozzá sem volt szabad nyúlni, vagy egyszerűen otthagya munkaadóját. Nem így az én anyám. Ő sokáig maradt egy helyen. Mikor már nagylány lett, Újvidéken keresett magának munkát. Egy helyről, ahogyan mesélte, csak azért ment el, mert ebéd után a gazdasszony kiment a konyhába a következő szöveggel: „Veronka, nagyon finom volt az ebéd, csak a férjemnek egy ici-picit sótalán volt” – vagy másnap egy ici-picit sós volt. Az anyám már nem bírta elviselni az ici-pici szurkálódást, felmondott. Elkerült Belgrádba egy jómódú családhoz. Itt kimenőt is kapott, jól érezte magát náluk. Zsidó család volt, megszerették az anyámat. Ez a szeretet kölcsönös lett. Egy kimenő alkal-mával ismerkedett meg az apámmal, akit anyám szerint nem a szépségéért, hanem jóságáért szeretett meg. Végül is a szerelem kölcsönös lett. Mivel az anyám nem tudott akkor még olyan jól szerbül, amikor esküdtek, nem értette a papot, ugyan-is az igent kellett volna kimondania, de hallgatott. Az apám oldalba bök-

te enyhén. „Mit kell mondanom?” – kérdezte zavarodottan az anyám. „Mondd ki az igent.” Miután kimondta az anyám az igent, akkor az apám arcáról eltűnt a feszültség, a násznap meg mosolygott.

Szép házasságot éltek. Az apám a házasság előtt szeretett a pohár fenekére nézni, de az anyám megígértette vele, nem fog inni, mert különben nem megy hozzá feleségül. Kétszer megszegte a szavát az apám. Egyszer még születésem előtt tért volna haza részegen, de az anyám nem engedte be, így aludni a testvéréhez ment, akitől ráadásul jó fejmosást kapott.

Másodszor akkor volt három napig részeg, amikor én születtem, mert kislány volt minden vágya. A vágya teljesült, nem úgy mint az anyámnak, aki még szoptatni sem akart, de ne panaszkodjak, mert mindent megtett később értem is, meg az öcsémért is.

Az anyámmal Kishegyesre jöttünk mielőtt az apám beállt a partizánokhoz. Sajnos, elesett a háborúban. Az anyámmal Kishegyesen maradtunk. Másodszor is férjhez ment, de nem sokáig tartott ez a házasság sem, pedig ez is jó volt. A nevelőapám ártatlanul megölték, mielőtt az öcsém megszületett, így maradtunk hárman, és az anyám nevelgetett bennünket. Még nevelőapám halála után is abban reménykedett, hátha életben maradt valahol az apám, fogságban van, vagy ki tudja miért, de hazajön. A leveleit féltve őrizte, néha-néha elolvastatta. Olyankor nekem is megmutatta, ahol minden levél végén az állt: vigyázz az én drága Rádícámra.

Az anyám felnevelt mindkettőnk, én egyetememet végeztem, az öcsém a katonai akadémiát. Mielőtt az anyám ágynak esett, agyvérzést

kapott, nekem már két gyerekem volt, meg két válás mögöttem, az anyám volt a támaszom. Az ég akkor szakadt rám, amikor tehetetlenül ágyhoz lett kötve. Addig olyan természetesnek vettem: vigyáz a gyerekeimre, megfőz, ott van velünk. Most már bánt, miért nem hangsúlyoztam ki többször: szeretlek, köszönöm, anyus. Ami még a legrosszabb, a temetésére sem mehettem el, mert nem kézbesítették a sürgőnyt időben, így amire hazajértem, már eltemették. Utána rettetes úr maradt a lelkemben. Ezt az úrt semmi sem tölti ki, mert hiányzik, de a szívemben benne él. Talán így jobb is.

Lelki szemeim előtt élő édesanyámat látom, sokszor mosolyogva, sokszor az jár az eszemben, mennyivel ügyesebb volt tőlem, meg talán még haladóbb felfogású is.

A gyerekeimet nagyon szerettem. Képes volt Góciának külön főzni, mert mondjuk a bablevest nem szerettem, ezért neki sütött krumplit, egy szelet húst hozzá és paradicsomszószt. Persze tiltakoztam. Megmondtam neki, nincs kívánságvasár. A kisaszony is azt eszik, amit mi ketten. Egy nap nem olyan étel került az asztalra, ami a fogára való volt az én kislányomnak, nem akart enni, durcáskodott.

– Nem eszel? – kérdeztem.
– Nem! – mondta határozottan Góci

– Akkor indulás az asztaltól a másik szobába – és a fenekére is kapott útravalót, mert valamit pöntyögött.

– Estére is ugyanez lesz a vacsora.

Góci lányom sírt a nappaliban, az anyám sírt a konyhában, nekem meg elment a kedvem az evéstől.

– Pogány vagy te Rádmila! Hogy lehetsz ilyen pogány?

– Ugyan anyus, ha most volna még egy gyerekem, akkor annak is külön főznél?

– Főznék!
Telt-múlt az idő, megszülettem Lóránt fiamat. Őt még jobban kényeztette az anyám, mert fiú lett. Ma, amikor én is nagymama lettem, nem egyszer a fejemhez vágják a gyerekeim: „Bezzeg nekünk ezt sem engedted meg, azt sem, arról ne beszéljünk, hogy a három unoka most háromféle ebédet eszik.”

– Ez most mit jelentsen? – élődnek velem.

Nekem meg ma ez teljesen természetesnek tűnik. ■

Nagy Gréti (12) Budapesten készített jelen lapszámunkhoz címlaptervet. Gréti, köszönjük, hogy már tizenkét évesen az Új Kelet olvasótáborát erősítetd – és azt is, hogy ilyen szép grafikát készítettél: ezzel te lettél a nőknek dedikált lapszámunk legifjabb együttműködője, és neked köszönhetjük, hogy immáron nemcsak nőkről, hanem egy nagylányról is szól a lapunk.

A nagy-nagy utazás

DACIA MARAINI: VÉGÁLLOMÁS BUDAPEST

olvassbele.com/tag/bedo_j_istvan Bedő J. István

Akik az ötvenhatos októberi napokat felnőtt fejjel átélték, már alig vannak közöttünk, az idő is sokat torzít az emlékeken, hát még a történelem időnkénti újraírása. De legtöbbször kétségtelenül hazai forrásokból ismerjük a drámai napokat, meg persze a korról szóló filmekből (főként) és dokumentumfilmekből.

Dacia Maraini olasz újságíró-író könyve, a Végállomás Budapest száguldás-mozi (vagyis road-movie), pedig hőse nem igazán hosszú útvonalat jár be a térben. Olaszország, Ausztria, Lengyelország, majd ugyanez visszafelé, kéretlen megállóval Budapesten, majd megint Ausztria, és végül: irány... a cél kicsit bizonytalan.

Amara nevű fiatal újságíró hősnője a háború lezárása után 11 évvel indul útnak, hogy megtalálja gyerekkori szerelmének, Emanuelének nyomait – még inkább őt magát –, aki utoljára 1944-ben adott hírt magáról a lódzsi gettóból. A levélüzeteit olvasva az egykori kiskamasz – aki ha él, már felnőtt ember – jelenik meg Amara szeme előtt. Olyasvalakit kellene megtalálni, akiről talán már nyilvántartást sem vezettek, csak elhurcolták – és hogy hova juthatott el élve, arról jobbra csak szóbeszéd, közvetett tanúk számolnak be.

1956-ban vagyunk, a gyanakvás, a bizalmatlanság, a kémhisztéria éveiben. A főhős október derekán érkezik Budapestre, a felkelésbe is belecsöppen. Követi, míg forradalomra tornyosul, majd jönnek a „testvéri tankok”, hogy „elsimítsák”. Amara mindenről friss, közvetlen információkat kap, be is számolna a lapjának, de akkoriban még csak telefonon lehetett diktálni.

A dőcögős utazás eredménnyel jár. Amara révén jó részt nagyszerű embereket ismerünk meg, de a boldog véget beárnyékolja, hogy a megtalált gyerekkori játszópajtás mivé torzult a megsemmisítő tábor dresszúrája és kísérletei nyomán.

A történetből fájdalmasan tör elő, hogy milyen keveset tudnak tenni a jók. Fontos elemként két viselkedés magyarázatát is megkapjuk. Az egyik egy csendes bécsi asszony hangja, amint azt mondja: „Mi sokáig semmit sem tudtunk.” Amikor aztán tiszt férjét Auschwitzba vezényelték, és a KZ tábor oldalában, a tiszt családok te-

lepén élt, a férjtől szigorú parancsot kapott, hogy még a függőnyt se húzza el. Ne is nézzen a hatalmas, fekete és zsiros pernyét ontó kémény irányába.

A másik maga Emanuele, a személyiségét elvesztő egykori kisfiú, s az évtizeddel későbbi történések idején: már szörnyeteg. De még ebben az állapotában is képes elmondani Amaranak, hogyan vált ilyené.

Maraini regénye kemény riportermunka, ma már megszokottabb a kevésbé aprólékos leírás, belefér valamennyi lebegés, amit az olvasó fantáziája tölt ki. Női szemléletű a regény, a testiség nélküli, valójában ragaszkodásban megjelenő gyerekszerelm leírása, tükrözése megkapóan szép. Amara gondolkodásmódjának szépsége a belső monológyszerűségekben, a gondolatok megfogalmazásában mutatkozik meg.

Kérdőjelet nem hagyott Maraini az elolvasás után (hacsak nem Amara további sorsát illetően), csak keserű szájít. ■

Jaffa Kiadó, Budapest, 2019

Dacia Maraini: Végállomás Budapest

részlet

– Odébb menne, kérem? A kisasszonnyal a képben nem tudják fényképezni a romokat. – Egy idegenvezető közelít, nyomában látogatók egy csoportja. Amara leolvassa az arcukról, hogy jelenléte zavaró tényező. A hármasszámú gázkamra romjai között ül. Mégsem tud megmozdulni. Üres tekintettel mered rájuk. Ismét hallja az idegenvezető hangját:

– Ez a zuhanyozóhelyiség, valójában a gázkamra. Nácik robbantani, mielőtt elmentek. De csak egyik része rombolódni le. Látják beomlott tetőt? De falak állva maradtak. Ők várták bent nyugodtan a vizet. Csakhogy víz helyett szemcsés gázt öntöttek fentről, és amikor a nedves padlóhoz ért, gáz lett belőle, méreg. Zyklon-B, biztos halál, talán nyolc vagy tíz perc alatt. Biztos halál. És ők meghaltak mind, mind.

Amara nagy nehezen feláll. Szédül, forog vele a világ. Még mindig azt a valakit keresi, aki az imént beszélt hozzá, azt a valakit, aki Emanuelének mondta magát. De nincs ott senki az idegenvezető köré sereglett turistákon kívül, akik a magyarázatot hallgatják:

– Negyvenezer olaszt deportáltak, köztük harminckét ezer embert politikai okokból vagy mert katona volt, hétezer zsidót. Túlélte csak hármezer. Kevesebb mint tíz százalék.

Egy kilométerről látszik, hogy olaszok, arról, hogy elköszálnak, összevissza téblábolnak, és az idegenvezető alig tudja őket együtt tartani, folyamatosan hol egy-egy fiatal embert, hol valamelyik idősebb hölgyet kell figyelmeztetnie, akik lemaradtak fényképezgetni, és nem hallják, mit mondott nekik. Néhány éve engedélyezték ezeket az Olaszországból közvetlenül érkező buszos turistautakat.

– Kisasszony, akkor most legyen szíves, kövesse a többiek!

Azt hiszi, ő is a csoporthoz tartozik. Amara gépiesen engedelmeskedik. A férfinak kellemes hangja van, bár nehézkes olasz beszéde mulatságosan hat. A csoport az auschwitzi tábor helyszíneit járja végig, és ő velük tart. Ennek a lengyel férfinak, a halottak őrének a teste a legvalóságosabb dolog Amara számára a táborban, ahol most langyos szél fújdogál, és úgy sodorja a holtak szellemét, mintha papírfoszlányok repkednének a levegőben.

– Ez: cigányzóna. Ez: férfifogoly-kórház. Ez a „Mexikó”, zsidó nők átmeneti tábora.

Amara a táborról szóló helyi kiadványt tartja a kezében, amelyben korabeli fényképek nagyított reprodukciói szerepelnek: meztelen nők menetelnek, bőrük fehér, mint amikor valakit télen fosztanak meg a ruháitól. Ilyen meztelenséget még nem is látott soha. Ez a meztelenség a maga végső, beletörődő mivoltában könnyű, áttetsző és néma. Fejük a válluk közé húzva, felsőtestük előregömyed, kezük a szeméremtestükön. Mint az elítéltek, akik ellenkezés nélkül mennek avégitélet felé, miközben tudják, hogy ártatlanok. Van rajtuk valami bélyeg, amely mártírsorsukhoz köti őket. Az a bűnük, hogy élnek, hogy

ők maguk, léteznek. Még ha nem hallgattak is a kígyóra, ha nem kóstoltak is bele a kísértés almájába, ott vannak, hogy elszennvedjék az isteni elutasítás megaláztatását. Örökre, ezt sugallják ezek a görnyedt testek, örökre. De miért?

– Ezek az SS-ek lakóházai – mondja a vezető, és a házak felé mutat. Egyszerű házak, mégis némi elegancia iránti igényről árulkodnak, ablakukon csipkeszegélyes függöny, kétoldalt bájosan felemelve, így középen két hullámvonal képződik. A zsalugáterek kék-fehérre festve. A házak előtt kis kert, amelyben apró margaréták vegetálnak kavics hulladék és gyom között.

– Ez a zsidóktól elkobozott holmik raktára, úgy hívták, „Kanada”. – Amara itt látta a cipőhegyeket, a bőrröndhalmokat, a szemüvegkazlat, a rengeteg művegtágot. Most megint bemegy „Kanadába”: hátha figyelmét elvonta az újdonság érzete, és nem vett észre valamit a sok elhagyott, beporosodott bőrrönd között. Vajon felismerte volna Emanuele bőrröndjét? Egészen biztosan: épp elégszer látta a szobájában, a szekrény tetején. Bőrből készült bőrrönd volt, kissé meg fakult, rézcsatjai és zárja fényesek, ez utóbbi horog alakú, ezüstözött nyelvel. A fedelén tűzmarással egy aranyozott E és O betű. De alig tett két lépést, a lengyel vezető máris atyaián rászól:

– Erre, kisasszony. – És ő visszamegy, maga sem tudja, miért.

– Ez a rámpa, itt zajlott szelekció. Fiatal, munkaképes, egyikoldalra; öreg, gyerek, anya gyerekekkel a másik oldalra, a gázba. Itt égették el halmokban a holttesteket. Amikor túl sok holttest volt már, a krematórium nem bírta. Aztán építettek újabb krematóriumokat, de később. – És rámutat egy képre, amelyen holttesteket dobálnak összevissza egy árokba. Az összegabalyodott testrészekről fel sem lehet ismerni, melyik testhez tartozik. Még egy orgián sem gabalyodnak így össze a lábak, karok, fejek, medencék. Megdöbbenő, mennyire különböznek a táborlakóktól, akik szellemeként kóvályognak csikos ruhájukban élelem után kutatva, vagy oszlopokbarendeve állnak hajnalban az Appelplatzon. A holttestek még teltek, tömör húsup, kidomborodó izmaik vannak. Megérkezésük után azonnal elgázostották őket, és az ember nem tudja, hirtelen véget ért életük miatt sirassa-e őket, vagy inkább örüljön, mert nekik nem kellett végigszenvedniük a táborbeli élet borzalmait.

EZRA DAGAN
A SCHINDLER LISTÁJÁRÓL
ÉS A TANÚSÁGTÉTEL
SZÍNHÁZRÓL

Egy legendás filmforgatás emlékei

Vadász Éva – Somogyi Dóra

Huszonöt évvel ezelőtt forgatta Steven Spielberg a Schindler listája című – utóbb Golden Globe-, Oscar- és Bafta-díjjakkal dekorált – filmjét. A hatalmas tömeget mozgató alkotásban Ezra Dagan játszotta Rev Menashe Lewartowot. A negyedszázados évforduló kapcsán kérdeztük emlékeiről.

Hogyan kerültél a Schindler listája színészei közé?

Spielberg háromszáz színészt hívott el a válogatásra, próbafelvételre már csak százat, köztük izraeli színészeket is. Itt interjút készített mindenkivel, utána kiválasztott tizenkettőnket és még százhusz színészt a világ minden tájáról. A filmet alacsony költségvetéssel tervezték, de a fizetés nem is volt igazán fontos. Megértettük, hogy ebben szerepelni: küldetés. A téma fontos, érdekes és egyben érzékeny, meg hát Spielberggel lehet dolgozni! 1993-ban márciustól májusig forgattunk Krakkóban. Spielberg csakis Lengyelországban akarta leforgatni.

A castingon felolvastattak velem egy monológot, ami csak Tom Stoppard első forgatókönyvében volt ben-

ne, végül kimaradt. Spielberg már az E.T. előtt készült leforgatni a Schindlert, de nem volt hozzá bátorsága. Tíz évig ült rajta, de még a forgatás közben, a leállítások alatt is sokat rágódott rajta – és ezt velünk is megbeszélte –, hogyan beszéljünk mindezekről a történetekről, hogyan tisztelegjünk a téma és a történelem előtt. Menet közben is változtatott a forgatókönyvön.

Azt hiszem, azért, mert az eredeti könyv nagyon amerikai volt a szó rossz értelmében. Ha Spielberg azt teszi át a vászonra, melodramatikus giccs lett volna belőle. De ő üzenetet akart teremteni, ami elgondolkodtatja az embereket. Az addigi soá filmekben áldozatok szerepeltek. Ő pedig felkavaró filmet akart, csinálni.

Ezért cserélte le a Stoppardot, és elkezdte forgatást, amikor a scenárió még nem is volt készen. Steven Zallianra folyamatosan írta a forgatókönyvet, néha a krakkói Rev Menashe Lewartow volt a krakkói rabbi, és olyan ef7tmbert kerestek, aki hasonlít rá. Ő akkor 36 éves volt, mint a forgatáskor én meg Spielberg. Lewartow elvesztette a feleségét és az anyját, csak a nyolcéves fia meg ő élte túl a krakkói nagy akciót. Krakkóból három ütemben hetvenezer embert evakuáltak. A plaszowi táborba vittek pár ezer embert, a többieket gyalogmenetben a 60-70 kilométerre lévő Auschwitzba küldték. A kőbánya díszletét Krakkótól 7,5 km-re építették fel, ugyanis Plaszowban nem szabad a földet bolygatni, ott 10-15 centi mélyen emberi

maradványok lehetnek. Az evakuálás harmadik szakaszában már csak pár tucat ember tudott elmenekülni.

Amikor egy jelenet rögzíteni kezdenek, elhangzik a kiáltás: Action! Csak nekünk ehhez más képzet fűződik. Nekünk ez hadműveletet jelent, meg harcot. Vagy a halált. Sokakat azért gyilkoltak meg a halálbrigádok, mert nem a jó irányba mentek. Megölték az ártatlanokat is, mert ölni akartak. Szóval nagyon nehéz volt azt hallanunk, hogy: Action!

Spielberg a film felének maga volt az operatőrje. Ez a mi titkunk, sosem mondta el az interjúkban, és nem szerepel a stáblistán sem. A legérzékenyebb részeknél beült a kamera mögé, ő döntötte el a képkivágást, a látószöveget, a kameramozgást. Hogyan látszódjanak, hogy viselkednek az emberek két üvegajtó között. A legbonyolultabb részeket ő vette fel. Még ma is meg tudom mondani neked, hogy melyik kép az övé és melyik Janusz Kamińskié [a vezető operatőr].

Milyen volt a forgatás?

Az első nap feltűnt, hogy nincsenek próbák. Illetve csak ha meg kellett változtatni egy beállítást vagy mozdulatot. És még filmszalagra dolgoztunk, hol volt még a digitális világ. Spielberget nem érdekelte, ha sok nyersanyagot pazarolt el. Folyton új ötletei voltak, a beállításokat jelenetről jelenetre változtatta meg, ha úgy alakult. Amikor megmutatta a forgatókönyvet, azt mondta, négy és fél óra lesz a film. De a végére nyolc és fél óra lett, azt viszont sokallta. Embert léptékűre akarta vágni, hogy nézhető legyen.

3 óra és 7 perc lett.

A premieren azt mondta, hogy megcsinálja majd a rendezői változatot, az talán hét-nyolc vagy ötórás lesz. De mivel a film nagyon gyorsan

bekerült a tíz legnézettebb közé, végül később nem akart hozzányúlni. Mert a Schindler... egyszerűen klasszikus lett.

Spielberg több jelenetet újraforgatott, néha egész távoli asszociációk miatt. Hét hónappal a forgatás után egy privát bemutatón megnézte újra a filmet. Aztán megállt annál a jelenetnél, amikor a Schindler túlélők a lezárt tehervagonban indulnak kifelé Auschwitzból. Négy nő néz ki a vagon ablakán reménykedő tekintettel, az egyikük majdnem mosolyog. Ezt kivágta, mert szerinte azt sugallta, mintha mindenki kijutott volna Auschwitzból, és termékeny talaja lett volna a holokauszt tagadásának.

Cserélte ennek a folytatását is, ehhez a stúdióban felépítette a Birkenau tábor kapuját. Az emberek ugyanazon a vágányon érkeznek meg a haláltáborba, ahonnan a tehervonat kiment. Ez az üzenet volt a fontos: a háromszázötven kifelé menő megmentett gyerek és nő mellett jönnek meghalni az emberek. Spielberg azt mondta, hogy nem gondolná, hogy zsidók milliói fogják látni. Nem nekik készítette, hanem olyanoknak, akik először találkoznak a zsidó történettel.

A holokauszt filmek műfaját Lanzman Soá filmje teremtette meg. Aztán a Schindler listája, ez ajtót nyitott a másfajta felfogásoknak a filmben. Ilyen lett a The Counterfeiters (Pénzhamisítók), ilyen Benignitól Az élet szép, Polanski is elmesélte a saját sztoriját A zongoristával. Ez a film a helyszínen történeteket mutatja be, ettől volt érdekes. Az Eichmann-per után Izraelben a túlélők, az átélők vagy elkezdtek beszélni, vagy nem mertek beszélni a soáról. Egészen a Schindler listájáig.

Milyen kapukat nyitott meg a Schindler listája?

Azokét a filmeket, amik nem a túl-

élők szempontjából mutatják be a Soát. Mivel a zsidók látják, hogy a nem zsidók is látják, mit tettek velük a soában. Az emberek elkezdtek neki könyveket, könyvrészleteket, élettörténeteket küldeni, Spielberg ezért kezdte a Soá filmeket forgatni.

Csak filmről beszélünk?

Nem. Mi húsz éve csinálunk olyan színházat, ahol a színpadot nyitjuk meg a túlélőknek, akik nem mertek beszélni az élményeikről, akik először lépnek a nyilvánosság elé. Edut (tanúságtétel) színháznak hívják, másodgenerációsokkal, a túlélők gyerekeivel dolgozunk. Valójában ez oktatás. Önmagukon is segítenek a részvételükkel. Több száz tanuló nézi meg az előadásokat, amelyek később megjelennek az interneten. Az üzenetünk: mondja el, oélják el, amiről tudnak. Hogy a trauma ne térjen vissza.

Hol működik ez az Edut színház?

Egész Izraelben. A módszert már tanítjuk egy New York-i iskolában, aztán Clevelandben és Németországban is. Ez nagyon érdekes, mert olyan túlélő zsidókkal is dolgozunk, akik gyerekként Izraelben éltek, aztán visszaköltöztek Németországba. Vannak ilyenek. Ideutazott az Allianz iskolába egy csoport Kölnből, és együtt játszottunk. Úgy tűnik, Bajorországban is történni fog valami, mert ott egy pap dolgozik színészekkel, és nagyon meg akarják tanulni a módszerünket, hogy megmutassák a német fiataloknak. Akik lehetnek akár SS-tisztek lezármazottai is. ■

Jó étvágyat!

Olasz mammák Izraelben – Kedvenc itáliai ízeink

Az utóbbi időben egyre-másra nyílnak az olasz éttermek Tel Avivban – Jaffa kikötőjétől a Saronai piacig. És mivel a Fehér Város nem a zöld-fehér-piros árakról ismert, ebben a hónapban házi készítésű, pénztárcabarát, 100% növényi alapú olasz finomságokat készítünk – Steiner Kristóffal.

Steiner Kristóf receptjei

Gyümölcsös bruschetta

Hozzávalók

- 1 kisebb bagett
- 4 evőkanál olívaolaj
- néhány csepp balsamecet
- 1/4 fej lila hagyma
- 1 nagy szem őszi- vagy sárgaback
- 1 nagy szem ringló
- 1 szem szilva
- madársaláta
- só, bors

A sütőt 180 fokra melegítem, a bagettből egycentis szeleteket vágok, majd néhány csepp olívaolajjal megcsurgatva pirulni küldöm őket. Közben vékony holdacskákra szeltem a gyümölcsöket és a lilahagymát. Miután a sok minipiritós kapott egy kis színt, a tetejére halmozom a gyümölcsöket meg a hagymát. Ekkor következnek a balsamecet cseppecskék, majd mindegyik kap egy-egy salátalevelet, végül jöhet a só & bors.

Még több olasz recept
Kristóf Konyhájáról
a Meglepetés Mentés Konyha
legfrissebb lapszámában.

„Calamari” fritti (Bundázott gombagyűrűk)

Hozzávalók

- 12 szem közepes méretű gomba
- 12 evőkanál csicseriborsóliszt
- 6 evőkanál őrölt mandula (vagy más mag)
- 1 evőkanál szárított tengeri alga
- 1 evőkanál szójaszósz
- egy kávéskanál őrölt fűszerpaprika
- só, bors
- 2 csésze napraforgóolaj
- ...és valami mártogatós

Kitöröm a gomba tönkjét, majd valamilyen palack kupakját használva kivágom a kalap közepét. Ezek a középnyakúak bevonulnak egy keverőtálba, hozzá az alga fele, a szójaszósz, 6 kanál olaj, és persze némi só-bors, majd az egész a blenderbe megy, ahol homogén marináddá keverem. Ezzel öntöm le a gombakarikákat, átforgatom, és állni hagyom. Előkészítem a bundázás anyagát: a borsólisztet annyi vízzel keverem, hogy felvert tojás állagot kapjon, ezt is izesítem a fűszerekkel, majd a blenderben összehozom az alga másik felével, és összeturmixolom. Az őrölt magokhoz egy tálban

paprikát, sót, borsot keverek. Az olajat felmelegítem, a gombakarikákat egyesével megforgatom a csicseris bundázótésztaiban, majd a mandulamorzsában, és a forró olajban aranyszínűre sütöm.

Pizza Margherita (Elá kedvére való)

Hozzávalók

- 1 csésze finomliszt
- 1,5 tasak szárított élesztő
- 1 evőkanál ecet
- 1/2 csésze szóda
- 1 evőkanál juhar-, rizs- vagy agaveszirup
- só, bors
- őrölt és friss oregano
- csili
- 4 szem friss paradicsom vagy 1 konzerv (nem sűrített) paradicsompaszta
- 6 gerezd fokhagyma
- 1 szem krumpli
- 1/2 csésze kesudió, mandula vagy napraforgómag
- 1/2 csésze rizstej
- 1 evőkanál csicseriborsóliszt
- 1 evőkanál sörélesztőpehely vagy 1 tasak élesztő
- 1 csokor friss bazsalikom vagy rucola
- 1/2 csésze olívaolaj

Minden pizzához egy csésze liszttel számolok – lehet kísérletezni gluténmentes, vagy teljes kiőrlésű liszttel is, de fontos tudni, ezekből még a legfinomabbra őröltre is igazi gasztró-kihívás –, ezt keverőtálba szórom az őrölt oregánóval, egy kis csilivel, sóval és borssal. Egy csészenyihez 1,5 tasak szárított élesztőt használok – ezt a lisztre szórom, majd lassan adagolni kezdem a szó-

dát, az ecetet és szirupot. Az élesztő azonnal dolgozni kezd, ekkor összeforgatom a tészta többi részével, és annyi vizet adok hozzá, hogy állaga kissé laza-foszlós legyen, nem túl gumis, de nem is tapad az edény falához. Cipóvá gyúrom, egy sütőpapírra félreteszem pihenni, egy másik sütőpapírral beborítom. Amíg a tészta pihenget (mert egy óra múlva majd átgyúrom!), elkészítem a feltéteket.

A szeletekre vágott fokhagymát olívaolajon megpirítom, majd felöntöm a paradicsompasztával – ha friss paradicsomot használok, ezek apróra vágva ugrálnak az edénybe. Sózom, borsozom, kap egy kevés balsamecetet is, és teszek bele friss oregánót – aki krémesen szereti, pürésre rotyogtathatja, de darabosan is menyei.

Most jöhet a „sajt” (vegán mozzarella): a meghámozott krumplit nagyon vékonyra szelem, hogy percek alatt megpuhuljon, a főzővizéből néhány kanálnyit elcsenek, hogy abba áztassam a magvakat. Mikor a krumpli megfőtt, mindent lecsepegtetek, és a blenderben a sörélesztővel, sóval, borssal meg a rizstejjel sűrű krémmé keverem.

A tészta átgyúrása után ismét kell neki legalább fél óra – de az igazi olasz pizzériákban 24-48 órán át pihentetik a pizzatésztát. Addig előkészítek egy tepsit, amit a sütő legalsó részére (!) teszek majd be. Koronggá nyújtom a tésztagombócot, de nem nyújtófával – a cipó peremét kifelé húzogatom, majd felkapom, és a pereménél fogva, folyamatosan pörgetve hagyom, hogy a saját súlya egész vékonyra nyújtsa ki. Akkor van kész, ha közepé szinte átlátszóan vékony, a szélei pedig legfeljebb egy centi vastagok. Ekkor a tepsi-re fektetem, és adok neki még 3 per-

cet, hogy magához térjen. Most jöhet tetejére a paradicsomszósz, majd foltokban a vegán mozzarella, és aki szereti a ropogósra pirult bazsalikomleveleket, teríthet rá abból is. Persze lehet flancolni más feltétekkel, de akkor az már nem Margherita pizza (aminél csodásabb számomra nincs is).

Ja, a sütés. Előmelegítem a sütőt, aztán lejjebb csavarom; a pizza akkor van kész, ha már jelez valami enyhe égett illatot. Ilyenkor ideális esetben a közepé felpúposodott, a szélein buborékok dudorodnak, aranybarnán, itt-ott akár feketére égve.

Semifreddo di frutti di bosco

(Erdei gyümölcsös parfé)

Hozzávalók

- 2 banán
- 4 evőkanál kókuszkrém
- 1 marék vegyes piros gyümölcs
- 1 rúd vanília (ízlés szerint)
- 1 evőkanál juhar-, rizs- vagy agaveszirup

A banánt vékony szeletekre vágom, meglocsolom a sziruppal meg a kókuszkrémmel, és egy fagyálló edényben a mélyhűtőbe teszem egy-két (vagy több) órára. Ha jól átfagyott, a blenderbe kaparom, krémesre veretem, és az újrafagyasztáshoz szilikonformába vagy fóliával bélelt öblös kávéscsészébe töltöm. A forma aljára kerülnek a piros gyümölcsök, rácsurgatom a semifreddo krémet, és legalább fél órára visszaküldöm a fagyba. Csak közvetlenül a tálalás előtt forgatom ki a formából – és még több gyümölcsöt rá- vagy melléhalmozva tálalom.

Magyar csipke Haifáról

Politzer Maymon Krisztina

„Egymillió-négyszázhatvannégyezer forint gyűlt össze az utolsó számlakivonaton, amely Budapestről érkezett egy hónappal az anyám halála után, ami úgy is olvasható, mint az univerzális szépség és a költői igazságosság matematikai képlete. Egy bizonyos: ez az összeg elég lesz budapesti költségeim fedezésére. Nem kell átváltani a magammal vitt összeget, de nem is marad belőle mit hazavinni. Úgy lépek ki ebből folyóból, ahogy belementem, és nem bomlik fel a kozmikus egyensúly.”

Ruth Lorandnak a közel-múltban jelent meg Magyar csipke című családregénye. A mű itt idézett sorai foglalják össze legjobban hősének bonyolult lelkiállapotát és a ránehezedő, lerázhatatlan múlt keltette ambivalens érzéseit. A regény – Lorand elmondása szerint kitalált – elbeszélője magyarországi holokauszt-túlélők Izraelben született és nevelkedett gyermeke. Ő az, aki néhány hónappal édesanyja halála után Budapestre érkezik, hogy lezárja annak bankszámláját. Az útnak van más célja is: meg akar szabadulni altató-függőségétől, és élvezni meg köszörülgetni anyanyelvtudását (ez utóbbit a Pál utcai fiúk elolvasása és ismerős-ismeretlenekkel folytatott beszélgetések útján).

De az ötvenes éveiben járó, haifai, gyerektelen nő Budapesten nemcsak a bankszámlát próbálja lezárni, hanem feldolgozni is szeretné a családja múltját. A bürokratikus nehézségek azonban felborítják terveit és terve-

zett egyensúlyát. Váratlan találkozásokot él át, új dolgokat tud meg a családról, a korábban ismeretlen oldalági rokonokról, és valami számára is furcsa érzés járja át. Bár közvetlen rokonaiknak még emlékéket sem nagyon találja a

Tudta-e?

A Start-Up Nation Central a nők és egyéb társadalmi szegmensek alacsony foglalkoztatottságának megoldására iparági partnereivel együttműködve tesz javaslatot. A Google, a Mobileye, az IBM és a Western Digital kétéves informatikai szemináriumot készít elő. A kiemelkedő képességeket felmutató fiatalok ezeken a képzéseken magas szintű tanulmányokat folytathatnak. Az SNC csak egy a számos szervezet közül, amelyek a nőket a high-tech iparba integrálja. (Forrás: SNC)

Debrecen melletti községben, de a szülők által – pokolként, nincstelenül – hátrahagyott Magyarországot mégis egyfajta otthonná változtatja számára az anyanyelv, az otthonról ismert ételek, Budapest szépsége és kultúrája.

Az elbeszélő kissé cinikusan úgy fogalmaz: számára elég kárpótlás lenne a magyar államtól egy budapesti lakás és egy örökös operabérlet. Szülőföldjéig kell elmennie, hogy újraélje és feldolgozza a haifai gyerekkor emlékeit, megértse szüleit, leginkább az anya-lánya kapcsolatot – röviden: a második generáció nyomorát. Azét a generációét, amelyet árva, lelkiileg és testileg megnyomorított, sokszor csak a szükség és az egzisztenciális félelem miatt összeállt szülők hívtak életre. E nemzedék tagjainak Izraelben, távol a nyelvüktől, otthonuktól kellett mindent újrazédeni és építeni. Sokan meg sem tudták tanulni új országuk nyelv-

vét, de eközben otthon – Haifán otthon? – csakis töltött paprikát és buktát készítettek szabre gyerekeiknek a családi ebédekre, melyeket éveken át mély hallgatás kísért.

Sokszor túlzásnak hat ugyan az elbeszélő megszállottsága, amivel a – kitalált – családtagokat és Budapest utcanéveit térképezi fel, a regény mégis fájdalmasan pontos és nőiesen érzékeny leírása a második generációs, magyar származású izraeliek bonyolult identitásának. Akárcsak a címében szereplő, nagy értékű csipke: a díszítés az anyag maga, lényegét pont mintázatának „hiányai” adják...

Yigal Schwartz néhány éve publikált, Magyar kórus című regénye sokban hasonlít Lorand könyvéhez. Szintén a második generációs, magyar túlélők gyermekeinek személyes történetén

alapul. Nemcsak címében, hanem témájában is – bár Schwartz műve bravúrosabb, többszólamú technikájával, sokrétű irodalmi utalásaival (itt is a Pál utcai fiúk a sikerkönyv) mélyebb nyomot hagy az olvasóban. Schwartz szerint a világháború, a holokauszt poklából érkező, Izraelt alapító generáció múltja okán valójában lelkibeteg (kellő túlzással: örült) nemzedék volt. Vagyis nemcsak a gyermekeiket, hanem magát az országot – egy örült országot! – is így, elmebetegként hozták létre.

Ruth Lorand a Haifai Egyetem emeritus professzora. Művészetéről, műelemzéséről és esztétikáról több tanulmányt publikált, továbbá egy novella- és egy versgyűjteményt. A Magyar csipke az első regénye. Érdeemes lenne, ha fordítás útján a magyarul olvasó közönség is megismerné Izraelnek ezt az arcát, múltját és így jelenét is. ■

Tudta-e?

CyberGirlz Club

A hadsereg (IDF) informatikai (cyber) egységei szerves részét alkotják az izraeli high-tech ökoszisztémának. A programozók rendkívül keresettek az egész ország munkaerőpiacán. Ezekben az egységekben kevés a lány, és mivel a katonai alumni csoporton belül szakmai körök alakulnak ki, ez is hozzájárul, hogy a high-tech szektorban a nők jelenléte ismétlődően alacsony. A Start-Up Nation Central a Rashi Alapítvánnyal és a Honvédelmi Minisztériummal együttműködve programot dolgozott ki, amelyben kódolni tanulhatnak a 10. és 11. osztályos lányok. Ezzel megszerzik azokat a készségeket, amelyekkel képesek lesznek teljesíteni például a 8200-as egységek felvételi vizsgáját. (Forrás: SNC)

A rózsaszín rinocérosz és az izraeli nők

Silló Sándor

Százkilós nő nem szeretnék lenni, oké, de százkilós férfi sem, pedig az vagyok. Most pedig kérem a feministákat, fáradjanak a köszörűhöz! Fenjék meg a bugylibicskát. Bár szerintem tompa késsel élvezetesebb egy hímsoviniszta disznó nyakát elvágni. Tehát jöjjön a beismerő vallomás: az izraeli nők gyönyörűek, a csúnyák is, de ők másképp. Akinek pedig a körteforma bejön, annak ez a föld a Kánaán, de hát ez is lett ígérve. A kamaszlányok szépségének tárgyalásáról már lekéstem. Már tanúként sem vagyok kihallgatható, úgy elévültem, nemhogy elkövetőként. Inkább az érdekel, miért szeretik és/vagy utálják Netta Barzilai dalait. Nem állnak szóba velem, fantáziából kell megoldanom a tényfeltárást. Milyen újságíró az ilyen? Házasság. „Abszolútba’ már nem, de korosztályosba’ te vagy a legjobb”, így bókolok otthon, aztán elhajolgotok a repülő háztartási eszközök előtt. És akkor jön Netta Barzilai, mint egy rózsaszín orrszarvú, és végigtrappol a férfi öntudatomon. Miután világsikerre vitte azt a gondolatát, hogy stupid boy vagyok, és ő – a nő – nem a játékom. Sőt, a csajok azóta szállóigeként dalolják ezt a pasikáik fülébe, korhatár nélkül.

Könyvtárakat írtak már tele azzal a jelenséggel, hogy milyen és mennyi szorongást, torzulást, befelé fordulást okoz a nőkben a tömegkultúra sztárparádéja. Hogyan deformálja az önértékelésüket a címlaplányok 60 centis dereka, a popklipokban féltényérményi bikinikből kibuggyanó cicik, popsik, hosszú combok, a vágyakat generáló ajkak és a többi kellék, amitől a piacon eladható lesz a szexuális termék. Mert az vagy, te sötét kamasz-szobában bujkáló kislány! Ha

nem tudod, csak sejtet, akkor most tudatosítjuk benned. Ha megveszel mindent, amit kínálunk, a popmosléktól a fogyasztó étrend-kiegészítőig, ha hajlandó vagy márkafüggően vásárolni a bővlikat, amikben mi riszálunk, akkor van esélyed, hogy elkelsz, különben véged!

És akkor jön Netta Barzilai, ez a százkilós szerethető babydoll az erőszakos hangjával, és eredményt hirdet: Csajok, mi győztünk!

Most azok is panírozhatják a kardjukat, mielőtt kiránt-

ják, akik szerint valami szalonképes, szép dalnak kellett volna Izraelt képviselni az Európa Vízióban, nem ennek az ugató trampolinak.

Nem vagyok kiképzett feminista, nem az emancipációról beszélek, hanem arról a magabiztos tudásról, hogy nőként is teljes értékű életet kell élni. Akármilyenek a testi vagy szellemi adottságaid. Ezt Izraelben már egy fél-éves kislány is evidenciaként éli meg, és a dédnagymamának sem kell magyarázni. Ő sem adja fel ezt az utolsó pillanatig. Kiskosztüm, friss manikűr, frizura, harmóniában az utolsó kalapdivattal, szolid smink, lélegeztető készülek, kerekesszék, és irány a kávéház, egy kis dumcsi a csajokkal, ahogy hetven éve mindig. (Most egy pillanatra próbálom a busz végébe zavart haredi feleségeket elfelejteni, és azokat, akik a családi béke érdekében lemondanak a szavazati jogukról.) Persze látom a prolinegyedben – ahol élek – a begyűrt arcú munkásnőket is, kopottas holmikban, szatyrokkal hazafelé. De nem látom, hogy feladták volna. Lányaim is tudják, ennél csak jobb lehet, és előre figyelnek, ahol a jövőjüket sejtik.

Katonalányaink sem szűnnek meg nők lenni a férfiakra szabott angyalbőrben sem.

Hol előnytelenül rájuk feszül, hol snasszul lötyög rajtuk, de ők akkor is nők, nőként viselkednek mindezek ellenére. Cicababa-ridikül lóg a vállukon a gépfegyver mellett, frissen manikürözött körmök a ravaszon, ha úgy hozza a szükség, hogy löni kell. És tökéletesen fazonra nyírt ágyékszörzet. Tudom, mert röhögve mesélik otthon a szüleiknek, milyen ciki az, ha nincs rendben. Az öntudatos nő kritikusabb, mint egy férfi. Pláne nagy tömegben összezárva.

Nem hiszem, hogy ugyanazt gondolják az életről a kemény hónapok után, mintha körömcipőben tiptegtek volna végig a kamaszkort. Másik diszciplína, mint a bakancs és a közös zuhany.

Na, éppen erről az erőről, a kislánylelek érzékenységére nő bőrkeményedésről, a rinocéroszbőrrel dalol Netta. A parancsszavakra cserélt selypegésről. Vissza lehet sírni, de minek.

Ezek a lányok tudják – mert ha máshol nem, a seregben megtanulták –, hogy a fiúk szeretik majd őket úgy is, ha ők lesznek a parancsnokok.

És ettől senki nem lesz kevesebb.

Ez a produkció ebből a tojásból kelt ki. És most az egész világ vigyázban áll egy izraeli lány önróniája előtt.

Persze egy kancsal illúziókból pingált Izrael-képen nem fest jól Netta harsány orrszarvú-öntudata, de tudomásul kell vennünk: a miénk. És a világ nyomott nekünk

egy lájkot: szeret minket így, ahogy vagyunk. Százkilósan is, dübörögve is. Nem muszáj az egyen-Barbie jelmezében csipognunk, pipiskednünk, homokot vinni a Szaharába: szexbombát a poppiacra. Megvették helyette ezt a széles mosolyt, ahogy ez a nagykislány bohóckodik nekik, mint egy gyerek.

Talán az ezerszer áldott-átkozott női katonáskodás, talán az iskola, ahol a pedagógia a megerősítésen, és nem a leosztályozáson alapul, talán a stabil családmodell nyújtotta biztos jövőkép, az erős társadalmi mobilitás nyújtotta esélyek. Mindenki készítse el a maga koktélját ezekből az összetevőkből, és kortyolja el lassan. Ízlelgesse a tényt: öntudatos, bátor lányaink, asszonyaink vannak, még ha nem is felelnek meg a 19. század biedermeier csipkés finomkodóinak, sem a 20. századi tömegkultúra plasztik-pop mátrixának. Egyszóval mindannak, amit ez a Netta lány pellengérré állít, parodizál, pokolra küld. Ebben az öntudatban – botrány! – magunkra ismerhetünk.

Persze nem muszáj. A Nettára fújok zajosan követelhetik a fejükben raboskodó Barbie hercegnő babaruháját.

Múlt században született sorstársaim! Ez nem nekünk szól. Persze megérteni azért szabad! Figyeljétek! A koncerteken csápolók, a neten lájkolók derűsen, felszabadultan éneklük a két kis pimf dalt, mintha himnusz volna. A női öntudat himnusza, fülig érő szájú iróniával.

Netta dalait persze nehéz lenne feldicsérni, mint zenei produkciókat. Finnyás izlésűek, nyugalom, ebben most egyetértünk: az én izlésemtől is messze van a Bassa Sababa meg a Toy.

Jól megcsinált termékek. Csak Netta hangja, előadói attitűdje lóg ki a szórakoztatóipari sztenderdből, a pop-sablonokból. Egyszerű képlet: neki ebben a ringben kell meneteket nyerni. A popszerítókban már sok nívós zenei produkcióval kifutó diva végezte a padlón, miközben a könyörtelen biznisz rászámolta a tized. Netta mögött – gyanúm – komoly pr-stáb, kreatív és zeneelőállító brigád dolgozik. Az új dal és a klip egyrészt tökéletesen kompatibilis a zeneipar vizuális trendjeivel, másrészt tökéletesen kilóg belőle – éppen az idáig taglalt szociális attitűd extremitásával. Rózsaszín rinocéroszok vagyunk, hölgyeim, és mi fogunk győzni!

Ez itt lent sztem nem kell

Silló Sándor: színház- és filmrendező, dizlettervező. Tanult szakmák szerint: fotográfus, dramaturg. 16 év gyermekkor, 38 év színház, 30 év film és televízió, 1 év újságírás, 13 év tanítás, 2 éve élek Izraelben ...mégsem vagyok 100 éves! ■

Versben
mondjuk el

FOTÓK: UNSPLASH, BARUKH

Barukh

a sivatagból jöve
nagyon furcsa
látni
megtapasztalni
egy helyen
egyszerre
ezt a bőséget
és ezt a szegénységet

itt van minden

jó éghajlat
termőföld
csapadék

minden

olyan bőségben
hogyan még egy nagyváros
kellős közepén is
a kövek közül is
kéretlenül is
virágozik
terem
él

több van

mint amennyire
az embernek szüksége van

gaz van

gaz!

felesleges természet

felesleges élet

annyi a természet
hogyan ki kell vágni belőle
mert túl sok

túl sok...

sok embernek ez mégsem elég

még a túl sok sem
ahhoz
hogyan örülni tudjanak
a fáknak
egymásnak
hogyan szeretni tudják
a fákat
egymást

túl sok embernek

nem elég
még a túl sok sem

a sivatagban nincsen semmi

se jó éghajlat
se termőföld
se csapadék

csak kövek

még egy-két bozót
még egy-két sitimfa

a sivatagban tilos kivágni fát

törvény tiltja az embernek

még az elkorhadt fákat is tilos

ha út épül
országút
kikerüli a fákat

barukh akkorát sóhajt
hogyan még a fák is hallják a só-
hajját

Felhívás

A történet a Nagy magyar zsidó kántorok gyűjtőcímmű portréfilm-sorozat első négy darabjával kezdődött. Ezeket 2019 májusában az Uránia moziban vetítették le abból az alkalomból, hogy Nádorfi Lajos operatőr Balázs Béla-díjat kapott. A jelentős szakmai és közönségsikert begyűjtő filmek nyomán az alkotók csapata felkérést kapott, hogy hasonló szellemben készítsen emlékfilmeket dr. Scheiber Sándor professzorról. A tematikai vázlatot és a forgatókönyvet Benedek István Gábor írja, rendező Fazekas Lajos, operatőr Nádorfi Lajos, és az egészet Villányi András producer fogja össze.

Scheiber professzor

BUDAPESTEN FILM KÉSZÜL A VILÁGHÍRŰ TUDÓS RABBIRÓL

A film Scheiber Sándor világraszóló, szerteágazó tudományos és társadalomszervező tevékenységéből kiemelne a vészkorszak utáni tevékenységét, a magyar neológ zsidó közösségek újjáépítését. Ez azért rendkívül hangsúlyos, mert a holokauszt után a megmaradt kevés magyar túlélő többsége világgá ment: Kanadába, Ausztráliába, Dél-Amerikába, Új-Zélandra, illetve Izraelbe.

Akik mégis visszatértek szülőföldjükre, kifosztott lakást, fölégetett zsinagógát, sokszor bizalmatlan, ellenséges környezetet találtak, míg befogadókat csak nagy ritkán. Scheiber Sándor főrabbi végigjárta Magyarország nagyobb városait, de kisebb településeit is, biztatást, reménységet vitt a megmaradottaknak. Mindenekelőtt újjászervezte a rabbiképzést, kiemelkedő tudású professzori kart gyűjtött, hallgatókat toborzott, akik hivatástudatuk mellé a legmagasabb színvonalú képzést kapták. Általuk erősítette meg a zsidó közösségeket.

A társadalmi torzulások azonban elbizonytalanították a zsidóságot, és amikor 1956. októberében a forradalom nyomán megnyitották a határokat, akkor a magyar zsidók többsége rabbikkal, kántorokkal együtt újra csak elhagyta szülőföldjét.

Scheiber professzor azonban nem adta föl: még egyszer nekilátott. A rabbiszeminárium professzori karát világraszóló tudósokkal erősítette meg, ismét bejárta Magyarországot, és alkalmas fiatal férfiakat toborzott a rabbiképzőbe különleges kedvezményekkel: bentlakásos kollégiumot, teljes ellátást, ösztöndíjakat, katonai szolgálat alóli mentességet és kivételesen magasrendű képzettséget kaphattak.

Az új rabbi-nemzedék tagjainak segítségével ismét megerősödött a magyar neológ zsidóság társadalmi és egyházi élete, Scheiber Sándor áldásos tevékenységének hatása pedig napjainkig ér.

Az alkotók szívesen tesznek eleget a megtisztelő felkérésnek, ám a professzorhoz méltó színvonalú filmnek már az előkészületeire hárommillió forintba volna szükség. A kezdeti szakaszban jelentős szakmai segítséget, országos, talán országhatáron túli szervezőmunkát kell igénybe venniük. Az előkészítés fedezetének előteremtése végett kérik barátaik segítségét, és fordulnak az izraeli magyarokhoz.

A támogatásokat a Mazsihisz elkülönítetten kezeli, és a támogatók segítségét a következő számlaszámra várja. (Az utalásokhoz valamennyi itt látható adatot fel kell

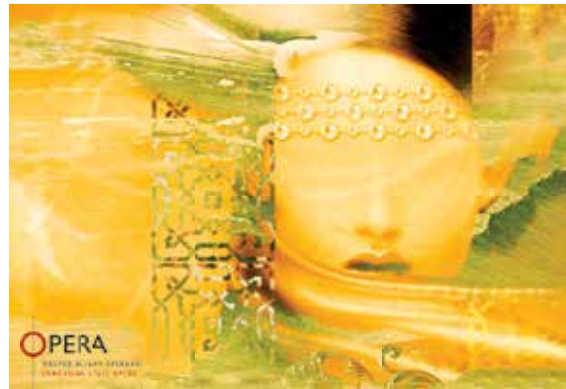

בית האופרטה ומחזרתה הזמר הממלכתי של בודפשט מציג:

ריקוד החתונה MENYASSZONYTÁNC

מחזמר הכליזמרים הראשון בעולם מאת פדיה יבורי (יעקובוביץ)
מעלה מ-100 משתתפים בליווי תזמורת הכליזמרים של הונגריה

SZEPTEMBER 12-13

בית האופרה הממלכתי של הונגריה מציג את האופרה:

מלכת שבא SÁBA KIRÁLYNŐJE

יצירתו האלמותית של המלחין היהודי הונגרי קארל גולדמרק
למעלה מ-170 משתתפים בביצוע קונצרטי

SZEPTEMBER 10

Szeptemberben új lendületet vesz az izraeli Magyar Kulturális Évad! A Magyar Állami Operaház Káel Csaba rendezésében Goldmark Károly Sába királynője című operájával érkezik – első alkalommal – a bibliai történet eredeti helyszínére. Ezt követően pedig a Budapesti Operettszínház és a Budapest Klezmer Band Jávorai Ferenc Fegyva sikerdarabját, a Menyasszonytánc című klezmermusicalt viszi színpadra Tel Avivban.

03-6927777 www.israel-opera.co.il

*2207

קופת תל אביב

Tel Aviv Operaház (צ'י"ן) ע"ש שלמה להט

MINDENKIT SZERETETTEL VÁRUNK!

www.hungary-israel.co.il

חנות אופנה אונליין - מביאים את הדת לאופנה

hiddur

— Beautify the Spirit —

London – Milano – New York – Tel Aviv

Online Divatáruház

Divatba hozzuk a vallást.

"A parancsolatok betartásával saját szellemi és lelki fejlődésünkhöz járulunk hozzá. A Hiddur online divatáruház a legújabb trendeknek megfelelő európai, amerikai és izraeli tervezők kollekciójával segít a nőknek gyakorolni a micvákat, és közben kifejezni saját személyiségüket.

A "hiddur mitzvah" kifejezés szellemiségével egyetértésben hiszünk abban, hogy az öltözködés is eszköz lehet arra, hogy közelebb kerüljünk önmagunkhoz és I-tenhez."

Burián Barbara, alapító

Nyitás: 2019. augusztus 29.

10% nyitási kedvezmény az Ujkelet promóciós kóddal!

www.hiddur.co

f : @hiddur.co

@ : @hiddur.co

אי קלט

עיתון ישראלי עצמאי בשפה ההונגרית